

Priloga 2

»Priloga 2

PROGRAMI SPECIALIZACIJ

PROGRAM SPECIALIZACIJE IZ URGENTNIH STANJ V ZDRAVSTVU

1. PROGRAM SPECIALIZACIJE

1.1 Področja in podpodročja specializacije

Program specializacije se opravlja na naslednjih področjih in podpodročjih urgentnih stanj v zdravstvu:

- Teoretične predklinične vsebine, ki dajo specializantu osnovo za strokovno delo na specialističnem področju, se osvojijo pred vstopom v klinično okolje za izvajanje praktičnega usposabljanja (trajajo en semester) in se izvajajo na visokošolskem zavodu z ustrezno akreditiranim podiplomskim študijskim programom s področja urgentnih stanj:
 - patofiziologija nujnih stanj (40 ur predavanj + 20 ur seminarjev + 10 ur laboratorijskih vaj),
 - farmakologija zdravil v nujni medicinski pomoči (25 ur predavanj + 20 ur seminarjev + 20 ur laboratorijskih vaj),
 - klinična anatomija in propedeutika (20 ur predavanj + 30 ur seminarjev + 60 ur kliničnih vaj),
 - zakonodaja in etika s področja nujne medicinske pomoči (20 ur predavanj),
 - raziskovanje in na dokazih podprto odločanje v nujni medicinski pomoči (10 ur predavanj + 15 ur seminarjev).
- Specialne vsebine po področjih (skupaj z opravljenimi/predvidenimi tečaji traja vsaj 1,5 leto):
 - bolnišnična nujna medicinska pomoč (320 ur; od tega 30 ur predavanj),
 - zunajbolnišnična nujna medicinska pomoč (320 ur, od tega 30 ur predavanj),
 - anestezija in reanimatologija (160 ur, od tega 15 ur predavanj),
 - intenzivna medicina (80 ur, od tega 20 ur predavanj),
 - psihiatrija (40 ur, od tega 5 ur predavanj),
 - ginekologija in porodništvo (40 ur, od tega 10 ur predavanj).

Predavanja iz specialnih vsebin izvajajo habilitirani visokošolski učitelji iz ustreznega kliničnega področja bodisi v okviru klinike, kjer specializanti opravljajo klinično usposabljanje, bodisi v okviru ustrezno akreditiranega podiplomskega študija s področja urgentnih stanj na visokošolskem zavodu. Predavanja iz kliničnega področja se izvedejo pred začetkom kliničnega usposabljanja na določenem področju.

Od specializanta se pred začetkom opravljanja teoretičnih vsebin temeljnih veščin pričakuje zadovoljivo znanje anatomije in fiziologije človeka. Če je znanje specializanta nezadostno, mora sam poskrbeti za obnovev znanj iz omenjenih področij.

Vsak predmet iz temeljnih predkliničnih veščin se zaključi z opravljenim izpitom. Opravljeni izpiti iz naslednjih temeljnih predkliničnih veščin (Patofiziologija, Klinična anatomija in propedeutika, Farmakologija zdravil v nujni medicinski pomoči) so pogoj za vstop v klinično okolje za opravljanje praktičnega usposabljanja.

Obdobje, ki je v programu opredeljeno kot dolžina specializacije, je najdaljši čas usposabljanja na posameznem področju. Podrobna dolžina trajanja opravljanja specializacije na posameznem področju je opredeljena v individualnem programu, ki ga določi glavni mentor in se lahko pred in med potekom specializacije prilagaja glede na uspešnost specializanta na posameznem področju ali podpodročju. Znanje se ne glede na dolžino kliničnega usposabljanja obvezno preverja s kolokviji in oceni z »je opravil« ali »ni opravil« ali z izpiti. Opravljen kolokvij pred komisijo (mentor in vsaj še en neodvisen član) je pogoj za priznanje usposabljanja iz tega področja.

2. KATALOG POTREBNIH ZNANJ IN VEŠČIN

Znanja in veščine ter posledično kompetence pridobiva specializant z učenjem iz teoretičnih virov, s kritičnim opazovanjem in z lastnim izvajanjem postopkov in posegov v kliničnem okolju med opravljanjem specializacije na področju urgentnih stanj v zdravstvu.

Specializant mora tekom specializacije obvezno uspešno opraviti tečaje. Če ima specializant že pred vstopom v specializacijo opravljen izbrani tečaj, potem mu po predložitvi dokazila (veljaven certifikat) glavnemu mentorju, že opravljenega tečaja ni treba ponovno opravljati:

- ALS (»Advance Life Support Course«) ali tečaj, ki je po učnem načrtu primerljiv;
- ITLS (»International Trauma Life Support«) ali ATLS (»Advanced Trauma Life Support«) ali ETC (»European Trauma Course«) ali tečaj, ki je po učnem načrtu primerljiv;
- APLS (»Advanced Pediatric Life Support«) ali EPALS (»European Paediatric Advanced Life Support«) ali tečaj, ki je po učnem načrtu primerljiv;
- MRMI (»Medical Response to Major Incidents and Disasters«) ali tečaj, ki je po učnem načrtu primerljiv;
- Porod na terenu 1 (Simulacijski izobraževalni center Ljubljana) ali tečaj, ki je po učnem načrtu primerljiv;
- NLS (»Newborn Life Support«) ali tečaj, ki je po učnem načrtu primerljiv;
- WINFOCUS (»The World Interactive Network Focused On Critical Ultra Sound«) program NURSE ali tečaj, ki je po učnem načrtu primerljiv.

Specializant pred vstopom v klinično okolje prejme knjižico postopkov in posegov, ki jih mora opraviti tekom specializacije. V knjižici so opredeljeni postopki in posegi ter minimalno število ponovitev posameznega postopka ali posega. Po vsakem uspešno opravljenem postopku ali posegu pridobi podpis neposrednega kliničnega mentorja. Če katerega med postopki in posegi ne opravi tekom specializacije, ga lahko v soglasju z glavnim mentorjem opravi pod njegovim nadzorom v simulacijski sobi. Izpolnjena knjižica postopkov in posegov je pogoj za pristop k specialističnemu izpitu.

2.1. Nujna stanja v zdravstvu: temeljna/predklinična znanja, veščine in kompetence

2.1.1. Zahtevano teoretično znanje s področja raziskovanja in raziskovalne metodologije v zdravstveni negi

- filozofije znanosti za podporo kvalitativnega, kvantitativnega raziskovanja in raziskav mešanih metod
- utemeljitev izbora paradigme, metodologije in metod raziskovanja v zdravstveni negi
- opredelitve kvalitativne kvantitativne metodologije in metod ter raziskav mešanih metod
- opis kvalitativnega, kvantitativnega raziskovalnega procesa in procesa mešanih metod
- metode zbiranja in analize podatkov v okviru kvalitativnega in kvantitativnega raziskovanja
- opredelitev discipline in znanosti zdravstvene nege
- etični vidiki raziskovanja

Kompetence

- Razume raziskovalne paradigme, filozofije znanosti, metodologije in metode kvalitativnega in kvantitativnega raziskovanja ter opredelitve raziskav mešanih metod.
- Sposoben načrtovati, pripraviti in izvesti kvalitativno in kvantitativno raziskavo na področju zdravstvene nege in zdravstva.
- Sposoben učinkovito predstaviti, širiti in vrednotiti rezultate raziskovalnega dela.
- Razume pomen znanosti in discipline za razvoj prakse zdravstvene nege.
- Razume etične vidike raziskovanja.

2.1.2. Zahtevano teoretično znanje s področja patofiziologije nujnih stanj

- poznavanje patofizioloških procesov pri nujnih stanjih v travmatologiji/kirurgiji
- poznavanje patofizioloških procesov pri nujnih stanjih v interni medicini/infekcijskih boleznih/nevrologiji
- poznavanje patofizioloških procesov pri nujnih stanjih v pediatriji
- poznavanje patofizioloških procesov pri nujnih stanjih v ginekologiji in porodništvu
- poznavanje patofizioloških procesov pri nujnih stanjih v anesteziologiji

Kompetence

- Pozna in razume osnove patofizioloških procesov pri razvoju bolezni, ki privedejo do nastanka nujnih stanj.
- Zna povezovati teoretična znanja s področja patofiziologije nujnih stanj s klinično sliko nujnega stanja ter s potrebnim diagnostičnim in terapevtskim ukrepanjem ter zdravstveno nego urgentnega pacienta.
- Pozna patofiziološke procese nujnih stanj odraslih in otrok na področju kirurgije, interne medicine, infektologije, nevrologije in anesteziologije.
- Pozna patofiziološke procese nujnih stanj v ginekologiji in porodništvu.

2.1.3. Zahtevano teoretično znanje s področja farmakologije zdravil v nujni medicinski pomoči

- Osnove splošne farmakologije in toksikologije:
 - farmakodinamika/toksikodinamika,
 - farmakokinetika/toksikokinetika.
- Farmakologija in toksikologija v nujnih stanjih po organskih sistemih:
 - srčno-žilni sistem,
 - dihala,
 - osrednji in periferni živčni sistem (vključno z avtonomnim živčevjem),
 - prebavila,
 - zdravila, ki uravnavajo raven glukoze v krvi,
 - zdravila z vplivom na hemostazo in trombolizo,
 - zdravljenje s protimikrobnimi učinkovinami,
 - osnove toksikologije in farmakološki ukrepi pri zastrupitvah,
 - skrb za varnost pri ravnanju z zdravili.

Kompetence

- Pozna osnove splošne in klinične farmakologije in toksikologije zdravil na področju nujne medicinske pomoči, njihovo farmakodinamiko/toksikodinamiko in farmakokinetiko/toksikokinetiko.

- Pozna indikacije za aplikacijo zdravil v nujnih stanjih, ob tem pozna kontraindikacije in neželene učinke ter izbere pravilen odmerek in način aplikacije zdravil.
- Pozna farmakokinetiko in farmakodinamiko glavnih skupin zdravil, ki se uporabljajo v NMP.
- Pozna pričakovane učinke zdravil, ki jih srečujemo pri vsakdanjem delu v NMP, njihove neželene učinke in interakcije.
- Pozna medsebojne delovanja zdravil, stranskih učinkov, terapevtskih razponov in odmerkov pogosto uporabljenih zdravil v NMP.
- Pozna znake in simptome ter začetno zdravljenje zastrupitev z benzodiazepini, opiodi, alkoholom, simpatikomimetiki (npr. kokain), zaviralcev adrenergičnih receptorjev beta, zaviralci kalcijevih kanalčkov, antiholinergiki, ogljikovim monoksidom.
- Pozna antidote (glukagon, flumazenil, nalokson), postopke eliminacije in dekontaminacije pri zastrupitvah.

2.1.4. Zahtevano teoretično znanje s področja klinične anatomije in propedeutike

- ABCDE pregled
- jemanje anamneze pri najpogostejših nujnih stanjih
- osnovna anatomija in osnovni klinični pregled glave in vratu (tudi ORL)
- osnovna anatomija in osnovni klinični pregled prsnega koša in pljuč
- osnovna anatomija in osnovni klinični pregled srčno žilnega sistema
- osnovna anatomija in osnovni klinični pregled trebuha
- osnovna anatomija in osnovni klinični pregled okončin
- osnovna anatomija in osnovni klinični pregled centralnega živčnega sistema

Kompetence

- Jemlje anamnezo pri nujnih stanjih in ustrezno interpretira ugotovljeno.
- Na osnovi poznavanja anatomije človeškega telesa izvede osnovni klinični pregled celotnega telesa po posameznih telesnih regijah in ustrezno interpretira.
- Na podlagi anamneze in opravljenega telesnega pregleda ustrezno interpretira ugotovitve – prepozna nujna stanja in ustrezno ukrepa (obravnavo pacienta in začetno zdravljenje).

2.1.5. Zahtevano teoretično znanje s področja zakonodaje in etike s področja nujne medicinske pomoči

- poznavanje temeljnih vsebin zdravstvenega prava
- ugotavljanje in pojasnjevanje osnovnih kriterijev odgovornosti zdravstvenih delavcev
- pravice in obveznosti zdravstvenih delavcev pri opravljanju njihove dejavnosti
- poznavanje dela in organizacije poklicnih zbornic
- disciplinska, civilna in kazenska odgovornost zdravstvenih delavcev
- spoštovanje pacientovih pravic
- utemeljitev osnovnih etičnih načel, ki vodijo delovanje na področju zdravstvene nege:
 - načelo pravičnosti, ki omogoča vzpostavitev sistema, ki je pošten in zagotavlja enakost,
 - načelo dobronamernosti, ki zahteva, da so delovanja in namere zdravstvenih delavcev vedno v najboljšem interesu pacienta,
 - načelo avtonomije pacienta določa, da se pacientove zahteve spoštujejo in da se ne stori ničesar v nasprotju z njegovimi željami,
 - resnicoljubnost kot dolžnost posredovanja pacientu ustreznih informacij, ki so nujne in omogočajo utemeljevanje podlag za poučeno odločitev in privolitev.

Kompetence

- Pozna organizacijo službe NMP.
- Pozna in razlikuje organizacijske modele NMP pri nas in v svetu.
- Pozna temeljne vsebine zdravstvenega prava.
- Pozna osnovne kriterije odgovornosti zdravstvenih delavcev.
- Pozna pravice in obveznosti zdravstvenih delavcev pri opravljanju njihove dejavnosti.
- Pozna delo in organizacije poklicnih zbornic.
- Pozna disciplinsko, civilno in kazensko odgovornost zdravstvenih delavcev.
- Pozna spoštovanje pacientovih pravic.
- Pozna temeljne vsebine zdravstvenega prava.
- Razume empatično urgentno nego temelječo na najboljših interesih pacientov kot središča odločanja.
- Razume, upošteva in samostojno v klinični praksi uporablja načelo pravičnosti, načelo dobronamernosti, načelo avtonomije pacienta in načelo resnicoljubnosti.

2.1.6. Pripomočki in ukrepi za oskrbo dihalne poti

- ocena težavnosti proste dihalne poti po LEMON
- izvedba sukcije dihalne poti z različnimi pripomočki
- izvedba sukcije umetne dihalne poti (endotrahealni tubus, supraglotični pripomoček) z različnimi pripomočki
- izvedba osnovne tehnike odpiranja dihalnih poti (sproti dihalno pot – ročno)
- vzpostavitev umetne dihalne poti z uporabo orofaringealnega pripomočka
- vzpostavitev umetne dihalne poti z uporabo supraglotičnega pripomočka
- asistiranje pri (video)laringoskopiji
- asistiranje pri bronhoskopiji
- poznavanje postopka »7P« pri intubaciji s hitrim zaporedjem postopkov
- opis postopka, priprava opreme in asistiranje pri endotrahealni intubaciji
- opis postopka in priprava pripomočkov ter asistiranje pri intubaciji s hitrim zaporedjem postopkov
- asistiranje pri kirurški oskrbi dihalne poti (igelna konikotomija oziroma traheotomija)
- izvajanje postopka odstranitve tujka iz dihalnih poti pri zavestni osebi v skladu s trenutno veljavnimi smernicami/priporočili
- izvajanje postopka odstranitve tujka iz dihalnih poti nezavestne osebe v skladu s trenutno veljavnimi smernicami/priporočili
- prepoznavanje simptomov in znakov ter obravnava in začetno zdravljenje pri anafilaksiji

Kompetence

- Prepozna ogroženo in zaprto dihalno pot ter jo oskrbi in zavaruje z enostavnimi ukrepi in pripomočki.
- Oskrbi dihalno pot s supraglotičnimi pripomočki.
- Razreši zaprto dihalno pot s tujki pri zavestni in nezavestni osebi.
- Začetno zdravi anafilaksijo in anafilaktični šok v skladu s trenutno veljavnimi smernicami/priporočili.

2.1.7. Prepoznavna in začetno zdravljenje bolezni, ki ogrožajo dihanje

- avskultiranje pljuč in ustrezna interpretacija dihalnih zvokov
- merjenje in ocena vitalnih funkcij (pulz, krvni tlak, dihanje, telesna temperatura, etCO₂)
- uporaba pulznega oksimetra in interpretacija izvida
- načrtovanje in izbor ustreznih postopkov glede na izmerjene vrednosti pulzne oksimetrije

- uporaba kapnografije/kapnometra in interpretacija izvida ter ustrezno ukrepanje
- ves čas obravnave spremljanje in analiza vitalnih funkcij z neinvazivnimi metodami (ekg, pulz, dihanje, nasičenost periferne krvi s kisikom, krvni tlak, telesna temperatura), interpretacija ter ustrezno ukrepanje
- uporaba kisikove jeklenke
- poznavanje indikacij za zdravljenje s kisikom (tudi neželenih učinkov zdravljenja s kisikom)
- izvajanje zdravljenja z dodatkom kisika v vdihanem zraku z ustreznimi pripomočki in določite ustrezne koncentracije kisika v vdihanem zraku
- izvajanje postopkov umetne ventilacije s samorazteznim dihalnim balonom in masko
- izvajanje umetne ventilacije s samorazteznim dihalnim balonom preko endotrahealnega tubusa in supraglotičnega pripomočka
- aplikacija ustreznega zdravila v pravilnem odmerku za zdravljenje nujnih stanj preko inhalacijske maske
- poznavanje postopka, indikacij in kontraindikacij ter nameščanja in začetnega zdravljenja z neinvazivno ventilacijo (NIV s PEEP) ter poznavanje zapletov
- razlaga principov delovanja transportnega ventilatorja (vzdrževanje, kontrola pravilnosti, deli respiratorja, nadzorna plošča, krivulje in parametri ventilacije, alarmi, menjava kisikove jeklenke)
- razlaga mehanske ventilacije (načini ventilacije, zapleti mehanske ventilacije) in poznavanje nastavitev mehanske ventilacije z ustrezno izbiro načina predihovanja in osnovnih parametrov ter poznavanje zapletov za ventilacijo med oživljanjem
- odvzem vzorca arterijske krvi za plinsko analizo (PAAK), ustrezna interpretacija rezultatov ter začetno ukrepanje
- prepoznavanje pnevmotoraksa in začetna obravnava/zdravljenje ter izvedba razbremenilne igelne torakocenteze v primeru tenzijskega pnevmotoraksa
- opis postopka, priprava potrebnih pripomočkov in asistiranje pri plevralni punkciji
- asistiranje pri vstavitvi torakalne drenaže
- prepoznavanje simptomov in znakov ter obravnava in začetno zdravljenje pri akutnem poslabšanju astme ali pri astmatičnem statusu ter akutnem poslabšanju kronične obstruktivne pljučne bolezni
- prepoznavanje simptomov in znakov ter obravnava in začetno zdravljenje pljučne embolije
- prepoznavanje simptomov in znakov akutne respiratorne insuficience ter izvajanje začetnega zdravljenja
- prepoznavanje dihalne stiske in izvedba obravnave ter začetno zdravljenje

Kompetence

- S pomočjo anamneze, kliničnega pregleda in merjenjem življenjskih funkcij prepozna in začetno zdravi respiratorno insuficienco, poslabšanje KOPB in astme; pljučno embolijo, akutno poslabšanje srčnega popuščanja.
- Izvaja zdravljenje z dodatkom kisika v vdihanem zraku in inhalacijskimi zdravili.
- Začetno zdravi z neinvazivno umetno ventilacijo.
- Uporablja mehansko ventilacijo med oživljanjem.
- Razreši tenzijski pnevmotoraks z igelno dekompresijo.

2.1.8. Prepoznavanje in začetno zdravljenje bolezni, ki ogrožajo krvni obtok

- odvzem vzorcev venske krvi, arterijske krvi in urina
- odvzem hemokultur
- vzpostavitev venske poti s pomočjo intravenske kanile
- vzpostavitev venske poti s pomočjo intraosalne kanile
- vzpostavitev arterijske linije
- vzpostavitev intravenske poti s pomočjo uporabe ultrazvoka

- vzpostavitev arterijske linije s pomočjo uporabe ultrazvoka
- priprava in vzpostavitev sistema za invazivno merjenje arterijskega krvnega tlaka
- asistiranje pri vzpostavitvi centralnega venskega katetra (CVK)
- priprava zdravil in apliciranje preko injektomata
- priprava zdravila in apliciranje preko infuzijske črpalke
- priprava in nastavitev sistema za segrevanje infuzijskih raztopin in krvnih derivatov
- apliciranje krvnih derivatov po protokolu
- avskultiranje srčnih tonov in razumevanje pomena srčnih šumov
- snemanje standardnih in dodatnih odvodov pri elektrokardiografskem zapisu (EKG)
- interpretacija EKG zapisa po 9 korakih (6 osnovnih korakov ter ST, T in QTc)
- prepoznavanje motenj srčnega ritma in izvajanje postopkov v skladu s trenutno veljavnimi smernicami/priporočili pri: bradikardiji (AV bloki), tahikardiji ozkih kompleksov QRS, tahikardiji širokih kompleksov QRS
- priprava pacienta in opreme ter izvedba postopka skozikožne elektrostimulacije srca v skladu s trenutno veljavnimi smernicami/priporočili za bradikardije
- priprava pacienta in izvedba vagalnih manevrov
- priprava pacienta in opreme ter izvedba sinhrono kardioverzije v skladu s trenutno veljavnimi smernicami/priporočili za tahikardije
- poznavanje postopka, priprava pacienta, opreme in zdravil za proceduralno sedacijo ter spremljanje pacienta po opravljenem posegu
- prepoznavanje šokabilnih ritmov pri srčnem zastoju ter izvedba defibrilacije z ustrezno energijo
- namestitev naprave za izvajanje stisov prsnega koša
- poznavanje vrst šoka in vzrokov zanje ter začetno zdravljenje
- poznavanje uporabe aparata za hitro infuzijo tekočin
- poznavanje in prepoznavanje vzrokov srčnega zastoja in izvajanje postopkov v skladu s trenutno veljavnimi smernicami/priporočili
- izvajanje stisov prsnega koša
- poznavanje in izvajanje dodatnih postopkov oživljanja (velja tudi za posebne okoliščine) odraslih, otrok in novorojenčka v skladu s trenutnimi smernicami/priporočili
- poznavanje odmerkov, indikacij, kontraindikacij in načinov uporabe zdravil, ki se uporabljajo pri oživljanju, ter apliciranje zdravil v skladu s trenutno veljavnimi smernicami/priporočili
- prepoznavanje maligne motnje srčnega ritma (asistolija, prekatno migetanje – ventrikularna fibrilacija, prekatna tahikardija – ventrikularna tahikardija brez utripa, električna aktivnost brez utripa) in ukrepanje v skladu s trenutno veljavnimi smernicami/priporočili
- poznavanje mehanizma defibrilacije
- poznavanje razlogov za zgodnjo defibrilacijo
- opis delov ročnega defibrilatorja (način rokovanja, funkcije, potrebni pripomočki) in preverjanje njegove izpravnosti
- izvajanje varne defibrilacije z ročnim defibrilatorjem (s samolepilnimi elektrodami)
- opis algoritma dodatnih postopkov oživljanja in izvajanje ustreznih postopkov v skladu s trenutno veljavnimi smernicami/priporočili
- prepoznavanje pomena preprečevanja hipertermije po oživljanju in ukrepanje s trenutno veljavnimi smernicami/priporočili
- spremljanje in ocena pacientovega stanja po oživljanju
- ugotavljanje zanesljivih znakov smrti
- merjenje in ocena vitalnih funkcij (pulz, krvni tlak, dihanje, telesna temperatura, etCO₂) ter glede na izmerjene vrednosti ustrezno ukrepanje
- načrt in izbor ustreznih postopkov glede na izmerjene vrednosti pulzne oksimetrije
- uporaba kapnografije/kapnometrije in interpretiranje vrednosti

- spremljanje pacienta ves čas obravnave in analiza vitalnih funkcije z neinvazivnimi metodami (monitoring) ter ustrezno ukrepanje
- uporaba sistema za ogrevanje/hlajenje pacienta
- prepoznavanje simptomov, znakov in izvajanje začetne obravnave in zdravljenja pri akutnem koronarnem sindromu po trenutno veljavnih smernicami/priporočilih
- prepoznavanje simptomov, znakov in izvajanje začetne obravnave in zdravljenja pri akutnem srčnem popuščanju/pljučnem edemu
- ocena in izvajanje začetne obravnave in zdravljenje pacientov z akutno bolečino v prsnem košu
- prepoznavanje hipertenzivne krize in izvajanje začetne obravnave in zdravljenja

Kompetence

- Vzpostavi intraosnalno pot.
- Vzpostavi arterijsko linijo in sistem za invazivno merjenje arterijskega krvnega tlaka.
- Vzpostavi žilni pristop s pomočjo ultrazvoka.
- S pomočjo anamneze, kliničnega pregleda in merjenjem življenjskih funkcij prepozna in začetno zdravi šokovna stanja.
- S pomočjo anamneze, kliničnega pregleda in merjenjem življenjskih funkcij prepozna in začetno zdravi dekompenzacijo srčnega popuščanja in pljučni edem.
- S pomočjo anamneze, kliničnega pregleda in merjenjem življenjskih funkcij prepozna in začetno zdravi bolečino v prsnem košu in akutni koronarni sindrom.
- S pomočjo anamneze, kliničnega pregleda in merjenjem življenjskih funkcij prepozna in začetno zdravi hipertenzivno krizo.
- Snema in interpretira EKG zapis po 9 korakih.
- S pomočjo anamneze, kliničnega pregleda in merjenjem življenjskih funkcij prepozna in začetno zdravi bradikardne motnje ritma z zdravili (atropin, adrenalin).
- S pomočjo anamneze, kliničnega pregleda in merjenjem življenjskih funkcij prepozna in začetno zdravi tahikardne motnje ritma z vagalnimi manevri in zdravili (adenozin, amjodaron).
- Izvaja dodatne postopke oživljanja (tudi v posebnih okoliščinah) odraslih, otrok in novorojenčkov ter uporablja reanimacijska zdravila v skladu s trenutnimi priporočili/smernicami.

2.1.9. Prepoznavna in začetno zdravljenje bolezni, ki povzročajo motnjo zavesti

- izvedba ustreznega kliničnega pregleda oz. okvirnega nevrološkega statusa
- uporaba glukometra
- prepoznavanje simptomov in znakov intracerebralne/subarahnoidne krvavitve in izvedba začetne obravnave in zdravljenja v skladu s trenutnimi priporočili/smernicami
- prepoznavanje simptomov in znakov cerebrovaskularnega infarkta in izvedba začetne obravnave in zdravljenja v skladu s trenutnimi priporočili/smernicami, pojasniteve in izvedba ocene stanja zavesti (AVPU)
- poznavanje vzrokov za motnjo zavesti (AEIOU TIPS)
- pojasnitev in uporaba Glasgowske lestvice nezavesti
- ocena kvalitativne in kvantitativne stopnje motnje zavesti
- prepoznavanje in ukrepanje v skladu s trenutno veljavnimi smernicami/priporočili za epileptične napade in epileptični status
- prepoznavanje vrtočlave in izvedba začetne obravnave in zdravljenja
- razlaga postopka, priprava potrebne opreme in pomoč pri izvedbi lumbalne punkcije
- prepoznavanje vzrokov akutnega glavobola in izvedba obravnave in začetnega zdravljenja
- razlikovanje simptomov in znakov hipoglikemije od hiperglikemije
- izvedba obravnave in začetno zdravljenje pri pacientih s hipoglikemijo

- izvedba obravnave in začetno zdravljenje pri pacientih s hiperglikemijo
- pojasnitev in prepoznavanje nujnih primerov v povezavi z akutnimi vedenjskimi motnjami ter izvajanje obravnave v skladu s trenutno veljavnimi smernicami/priporočili
- uporaba deeskalacijskih tehnik umirjanja pri osebi z akutnimi vedenjskimi motnjami
- uporaba veščin ocene tveganja samomora
- uporaba spretnosti pri reševanju težav z nasilnim pacientom in uporaba ustrezne samozaščitne tehnike
- pojasnitev poteka prostovoljne in hospitalizacije proti volji pacienta (poznavanje pravnih podlag)
- prepoznavanje zlorabljenih oseb in izvajanje ustreznih postopkov

Kompetence

- S pomočjo anamneze, kliničnega pregleda in merjenjem življenjskih funkcij prepozna in začetno zdravi glavobol, vrtoglavico, cerebrovaskularni insult in intracerebralno/subarahnoidno krvavitev.
- S pomočjo anamneze, kliničnega pregleda in merjenjem življenjskih funkcij prepozna in začetno zdravi epileptični napad in epileptični status.
- S pomočjo anamneze, kliničnega pregleda in merjenjem življenjskih funkcij prepozna in začetno zdravi hipoglikemijo in hiperglikemijo.
- S pomočjo anamneze, kliničnega pregleda in merjenjem življenjskih funkcij ukrepa pri akutnih psihiatričnih motnjah.
- S pomočjo anamneze in klinične slike ter upoštevanjem pravnih podlag izvede privedbo pacienta k psihiatru prostovoljno ali proti njegovi volji.

2.1.10. Prepoznavanje in začetno zdravljenje poškodb in bolezni v posebnih okoliščinah

- prepoznavanje simptomov in znakov ter ukrepanje (začetno zdravljenje) pri hipertermiji / toplotnem udaru
- prepoznavanje simptomov in znakov ter ukrepanje (začetno zdravljenje) pri podhladitvi
- prepoznavanje simptomov in znakov utopitve, izvajanje ukrepov v skladu s smernicami pri utopitvah
- uporaba sistema za ogrevanje/hlajenje pacienta
- odvzem vzorcev krvi in urina za analizo
- prepoznavanje simptomov in znakov krvavitev iz prebavil in izvedba začetne obravnave in zdravljenja
- uporaba ocenjevalne lestvice za oceno jakosti bolečine
- prepoznavanje načinov vnosa strupov v telo in načinov izločanja strupov
- apliciranje antidotov, izvedba dekontaminacije in eliminacije strupov pri intoksikacijah
- priprava potrebnih pripomočkov in izpiranje želodca
- prepoznavanje simptomov in znakov zastrupitve/predoziranja z zdravili, mamili, etanolom, ogljikovim monoksidom in izvajanje ustrezne obravnave ter začetno zdravljenje
- opis klinične slike zastrupitve z gobami in rastlinami ter izvedba ustrezne obravnave in začetnega zdravljenja
- opis klinične slike vbodov in ugrizov strupenih živali ter izvedba ustrezne obravnave in začetnega zdravljenja
- opis načel samozaščite in nujne medicinske pomoči pri najpogostejših zastrupitvah
- prepoznavanje simptomov in znakov krvavitev iz prebavil in izvedba ustrezne obravnave in začetnega zdravljenja
- opis simptomov in znakov vnetnih bolezni prebavnega sistema in bolečin v trebuhu
- poznavanje postopka, priprava potrebne opreme in pacienta za uvedbo nazogastrične sonde
- uvajanje nazogastrične sonde

- opis postopka, priprava potrebne opreme in pacienta za klistir ter aplikacija klistirja
- poznavanje postopka, priprava potrebne opreme in pomoč pri izvedbi abdominalne punkcije
- poznavanje vzrokov za hematurijo
- prepoznavanje simptomov in znakov okužbe sečil
- prepoznavanje simptomov in znakov akutne ledvične insuficience
- poznavanje indikacije za nujno dializo
- poznavanje postopka, priprave potrebnih pripomočkov in pomoč pri uvedbi dializnega katetra
- prepoznavanje simptomov in znakov akutne retence urina
- poznavanje postopka, priprava potrebne opreme in pacienta ter uvedba urinskega katetra pri moških in ženskah
- izvedba imobilizacije ekstremitet
- izvedba kompletne imobilizacije na zajemalna nosila
- izvedba imobilizacije vratne hrbtenice z vratno opornico
- imobilizacija medenice z medeničnim pasom
- izvedba ekstrakcije poškodovanca s pomočjo KEDa
- poznavanje in izvedba dodatnih postopkov oživljanja poškodovancev v skladu s trenutnimi smernicami/priporočili
- poznavanje in izvedba organizacije nujne medicinske pomoči v primeru masovnih nesreč v skladu s trenutnimi smernicami/priporočili
- obravnava paliativnega pacienta in upošteva cilje zdravljenja krhkega pacienta
- asistiranje pri porodu in oskrba novorojenčka in matere
- uporaba obpostelnega ultrazvoka in izvedba usmerjenega ultrazvočnega pregleda sledečega: FAST pregled, pregled pljuč (prepoznavanje plevralnega polzenja, A-linij, B-linij, plevralnega izliva), subksifoidni pogled srca (lahko dodatno tudi druga okna) – prepoznavanje bitje srca in prepoznavanje perikardialnega izliva, pregled abdominalne aorte in prepoznavanje AAA, UZ vodena punkcija perifernih žil (ven in arterij), nastavitev NGS s pomočjo ultrazvoka, pregled mehurja (postavitev urinskega katetra)

Kompetence

- Izvaja dodatne postopke oživljanja in uporablja reanimacijska zdravila pri srčnih zastojih v posebnih okoliščinah (podhladitev, utopitev, toplotni udar, zastrupitev, elektrolitski disbalans) v skladu s trenutnimi priporočili/smernicami.
- S pomočjo anamneze, kliničnega pregleda in merjenjem življenjskih funkcij prepozna in začetno zdravi krvavitev iz gastrointestinalnega trakta.
- Vstavi urinski kateter moškemu in ženski.
- Prepozna zastrupitev, identificira strup, aplicira antidot in izvede dekontaminacijo ter eliminacijo strupa.
- Izvede ekstrakcijo in imobilizacijo poškodovanca s pomočjo sodobnih pripomočkov po v skladu s trenutnimi priporočili/smernicami.
- Pozna in izvaja dodatne postopke oživljanja poškodovancev v skladu s trenutnimi smernicami/priporočili.
- Pozna in izvaja organizacijo nujne medicinske pomoči v primeru masovnih nesreč v skladu s trenutnimi smernicami/priporočili.
- Ocenjuje bolečino in aplicira protibolečinska zdravila.
- Prepozna krhkega/paliativnega pacienta in upošteva načela paliativne oskrbe takega pacienta in cilje zdravljenja.
- Vodi in asistira pri porodu ter oskrbi novorojenčka in mamo.
- Uporablja obposteljni ultrazvok in opravi usmerjen ultrazvočni pregled sledečega: FAST pregled, pregled pljuč (prepoznavanje plevralnega polzenja, A-linij, B-linij, plevralnega izliva), subksifoidni pogled srca (lahko dodatno tudi druga okna) – prepoznavanje bitje srca in

prepoznavna perikardialnega izliva, pregled abdominalne aorte in prepoznavna AAA, UZ vodena punkcija perifernih žil (ven in arterij), nastavitev NGS s pomočjo ultrazvoka, pregled mehurja (postavitev urinskega katetra).

2.1.11. Aplikacija zdravil

- Pozna farmakodinamiko in farmakokinetiko reanimacijskih zdravil
 - Adrenalin (P)
 - Amjodaron (P)
 - Atropin (P)
 - Adenozin (P)
 - Fenilefrin (P)
- Pozna farmakodinamiko in farmakokinetiko analgetikov in antipiretikov
 - Paracetamol (P)
 - Metamizol (P)
 - Opioidni analgetiki (P)
 - Nesteroidni antirevmatiki (P)
 - Esketamin (P) (v analgetičnem odmerku)
 - Metoksifluran
- Pozna farmakodinamiko in farmakokinetiko antiemetikov
 - Tietilperazin
 - Ondansetron (P)
 - Metoklopramid
- Pozna farmakodinamiko in farmakokinetiko hipnotikov/sedativov
 - Benzodiazepini (P) (v anksiolitičnem odmerku in za zdravljenja epileptičnega napada/febrilnih konvulzij)
- Pozna farmakodinamiko in farmakokinetiko antidotov
 - Flumazenil (P)
 - Nalokson (P)
 - Glukagon (P)
- Pozna farmakodinamiko in farmakokinetiko drugih zdravil v nujni medicinski pomoči
 - Lidokain (P) (kot lokalni anestetik)
 - Zaviralci protonske črpalke (P)
 - Furosemid
 - Glicerilnitrat
 - Glukozne raztopine (P)
 - Glukokortikoidi (P) (za alergije in akutno poslabšanje astme ter laringitis)
 - Antihistaminiki (P)
 - Magnezij (P) (za eklampsijo in KOPB/astma)
 - Kalcij (P) (kot reanimacijsko zdravilo in ob sumu na hiperkaliemijo z EKG spremembami)
 - Traneksamična kislina (P)
 - Acetilsalicilna kislina
 - Fenoterol/Ipratropijev bromid (P)
 - Haloperidol (samo intramuskularno za akutne situacije)
 - Salbutamol (P)
 - Kaptopril
 - Infuzijske raztopine (P)
 - Antibiotiki (cefalosporin) (P)
 - Oksitocin
 - Kisik (P)

Kompetence

- Določi indikacijo za aplikacijo, ob tem pozna kontraindikacije in neželene učinke, izbere pravilni odmerek ter aplicira reanimacijska zdravila (adrenalin, amjodaron, atropin, adenozin in fenilefrin).
- Določi indikacijo za aplikacijo, ob tem pozna kontraindikacije in neželene učinke, izbere pravilni odmerek ter aplicira analgetična in antipiretična zdravila (metamizol, paracetamol, opioidni analgetiki, nesteroidni antirevmatiki, esketamin, metoksifluran).
- Določi indikacijo za aplikacijo, ob tem pozna kontraindikacije in neželene učinke, izbere pravilni odmerek ter aplicira antiemetike (tietilperazin, ondansetron, metoklopramid).
- Določi indikacijo za aplikacijo, ob tem pozna kontraindikacije in neželene učinke, izbere pravilni odmerek ter aplicira hipnotike/sedative (benzodiazepini).
- Določi indikacijo za aplikacijo, ob tem pozna kontraindikacije in neželene učinke, izbere pravilni odmerek ter aplicira antidote (flumazenil, nalokson, glukagon).
- Določi indikacijo za aplikacijo, ob tem pozna kontraindikacije in neželene učinke, izbere pravilni odmerek in aplicira druga zdravila v nujni medicinski pomoči (zaviralci protonске črpalke, furosemid, glicerilnitrat, glukozne raztopine, glukokortikoidi, antihistaminiki, magnezij, kalcij, traneksamično kislino, acetilsalicilno kislino, fenoterol/ipratropijev bromid, salbutamol, kaptopril, haloperidol, infuzijske raztopine, cefalosporin, oksitocin, kisik).

2.1.12. Osnove paliativne oskrbe

- Poznavanje osnov paliativne oskrbe (PO) in terminologije: definicija in razvoj paliativne oskrbe, oblike paliativne oskrbe, organizacija in pravni vidiki z osredotočanjem na Evropo in Slovenijo, paliativna zdravstvena nega, teoretične podlage paliativne zdravstvene nege, modeli paliativne ZN.
- Celostna obravnava pacienta v paliativni oskrbi na urgenci: prepoznavanje pacienta, ki potrebuje paliativno oskrbo, identifikacija in obravnava paliativnih potreb različnih pacientov, vključno s kroničnimi nenalezljivimi boleznimi in rakavimi boleznimi, spoznavanje obdobje umiranja, poznavanje koncepta geriatrične in paliativne oskrbe, odločanje o intervencijah v paliativni oskrbi in DNR protokoli, pozna vlogo medicinske sestre pri obravnavi paliativnih stanj na urgenci.
- Obvladovanje simptomov: pregled zdravil, ki se uporabljajo v paliativni oskrbi, njihove indikacije, odmerki in aplikacije, ter načela obvladovanja bolečine in drugih bolezenskih simptomov, urgentna stanja v PO.
- Komunikacija in etična vprašanja v paliativni oskrbi: spozna tehnike komunikacije, etične dileme in odločanje v paliativni oskrbi, vključno z zagovorništvo in pravnimi vprašanji, pozna komunikacijo v paliativni oskrbi s poudarkom na empatiji in spoštovanju avtonomije pacienta, pozna komunikacijo s pacienti in svojci, tehnike obvladovanja konfliktov in soočanje z žalovanjem.
- Interdisciplinarni pristop in timsko delo: pozna delovanje znotraj paliativnih timov, pozna vključevanje družinskih članov in načrtovanje paliativne oskrbe, pozna delovanje ZN v okviru paliativnih timov na različnih ravneh zdravstvenega varstva, pozna duhovno podpora, podpora pacientu in družini in zagotavljanje čim višje ravni kakovosti življenja v času umiranja in smrti, pozna načrtovanje oskrbe skupaj z družino in skrbniki, seznanjeni se z družinskim sestankom in osnovami paliativnega načrta.
- Pristop k pacientu z najpogostejšimi neozdravljivimi nenalezljivimi kroničnimi boleznimi na urgenci v paliativni oskrbi: pacient s srčnim popuščanjem, pacient s pljučnimi boleznimi, pacient z odpovedovanjem ledvic, pacient z demenco.

Kompetence

- Pozna temeljne pojme in izrazoslovje v PO ter osnov dela, namen in cilje PO.
- Razume proces umiranja in vlogo zdravstvene nege ter timski pristop dela v PO.

- Razume smernice zdravljenja in odločitve glede opustitve kurativnega zdravljenja in prehoda na PO.
- Prepozna paciente, ki potrebujejo PO in pozna posamezna obdobja PO.
- Analizira specifične potrebe starostnikov v urgentni medicini in prilagodi oskrbo glede na posamezne okoliščine.
- Sestavi celostni načrt PO, ki vključuje multidisciplinarni pristop in spoštovanje etičnih načel.
- Pozna najpogostejša nujna stanja pri pacientih v paliativni oskrbi ter osnovne principe njihove patofiziologije, diagnostike in zdravljenja.
- Pozna osnovna teoretična in praktična načela obravnave pacienta v najpomembnejših in najpogostejših paliativnih urgentnih stanjih ter njihovo epidemiologijo.
- Razume koncept geriatrične in paliativne oskrbe, vključno z odločanjem o intervencijah in uporabo DNR (ang. *do not attempt resuscitation*) protokolov.
- Pozna bistvene pristope lajšanja simptomov v PO, upoštevanje načel paliativne zdravstvene nege.
- Razume vlogo medicinske sestre pri obravnavi paliativnih stanj starostnikov ter prepoznavanju pacientov s paliativnimi potrebami v urgentnem okolju.
- Pozna zdravila, ki se uporabljajo v PO, indikacije in odmerke, načine aplikacije in stranske učinke.
- Demonstrira izvedbo ključnih negovalnih intervencij pri pacientu s paliativnim nujnim stanjem.
- Uporablja različna odločitvena orodja in lestvice za prepoznavo pacientov s paliativnimi potrebami.
- Razume specifičnosti klinične slike ter nadaljnje urgentne obravnave starejših z najbolj pogostimi neozdravljivimi nenalezljivimi kroničnimi boleznimi na urgenci v paliativni oskrbi.
- Razume pomen in bistvene elemente komunikacije starostnikom v PO ter s svojci.
- Pozna družinski razgovor in paliativni načrt.
- Razume pomen psihosocialne podpore pacientu in njegovim svojcem.
- Razvija strategije za preprečevanje izgorevanja zdravstvenih delavcev.

PROGRAM KLINIČNE SPECIALIZACIJE S PODROČJA RAN, STOM IN KONTINENCE (ENTEROSTOMALNE TERAPIJE)

1. PROGRAM SPECIALIZACIJE

1.1 PODROČJA IN PODPODROČJA SPECIALIZACIJE

Program specializacije se opravlja na naslednjih področjih in podpodročjih:

- Teoretične vsebine, ki dajo specializantu osnovo za strokovno, razvojno, vodstveno in znanstveno delo na specialističnem področju, se osvojijo delno na začetku specializacije, delno med potekom specializacije v obsegu 180 ur;
- Specialne vsebine po področjih:
 - področje ran,
 - področje stom,
 - področje kontinence/inkontinence.

VSEBINA		Število ur
Splošni del		180
SPLOŠNI DEL	Anatomija in patofiziologija s področja ran, stom in kontinence (predavanje)	60
	Etika in zakonodaja s področja ran, stom in kontinence (predavanje)	30
	Metode učinkovite terapevtske komunikacije (predavanje)	60
	Zdravstvena nega – klinično raziskovanje (predavanje)	30
Specialni del		1620
PODROČJE KRONIČNE RANE	Patofiziologija nastanka kroničnih ran in zdravljenje (predavanje)	60
	Zdravstvena nega in oskrba kroničnih ran (predavanje)	60
	Preventiva na področju kroničnih ran (predavanje)	30
	Vaje (30 ur v simuliranem okolju 270 ur v kliničnem okolju)	300
PODROČJE STOME	Zdravstvena nega različnih vrst izločalnih stom pri otroku in odraslem (predavanje)	90
	Zdravstvena nega pacienta z dihalno stomo (predavanje)	30
	Zdravstvena nega pacienta s hranilno stomo (predavanje)	30
	Vaje (30 ur v simuliranem okolju 270 ur v kliničnem okolju)	300
PODROČJE INKONTINENCE/KONTINENCE	Motnje v delovanju medeničnega dna (predavanje)	30
	Terapevtske intervencije pri pacientih z urinsko inkontinenco (predavanje)	30
	Terapevtske intervencije pri pacientih z analno inkontinenco (predavanje)	30
	Terapevtske intervencije pri pacientih z motnjami v delovanju medeničnega dna (predavanje)	30

	Preventiva na področju medeničnega dna (predavanje)	30
	Vaje (30 ur v simuliranem okolju 270 ur v kliničnem okolju)	300
SPECIALISTIČNA NALOGA	Samostojno delo	90
SPECIALISTIČNI IZPIT		180
SKUPAJ		1800

Število ur teoretičnih vsebin

Skupaj teoretičnih vsebin: 630 ur

Število ur kliničnih vaj

Skupaj kliničnih vaj: 810 ur

Število ur v simuliranem okolju

Skupaj vaj v simuliranem okolju: 90 ur

Izvajalci specializacije

Specializacijo lahko izvaja pooblaščen izvajalec zdravstvene dejavnosti. Izvajalci specializacije so strokovnjaki iz ustreznega splošnega ali specialnega kliničnega področja (minimalno 3 leta delovnih izkušenj na izbranem kliničnem področju).

Čas trajanja specializacije je 24 mesecev. Od specializanta se pred začetkom opravljanja teoretičnih vsebin temeljnih veščin pričakuje osnovno znanje anatomije in fiziologije človeka. Če je znanje specializanta nezadostno, mora sam poskrbeti za obnovitev znanj iz omenjenih področij.

Izvajalci splošnega dela vsebin so strokovnjaki iz ustreznega področja. Splošne teoretične vsebine dajejo specializantu osnovo za strokovno delo na specialističnem področju in jih osvojijo pred vstopom v klinično okolje:

- Anatomija, patofiziologija, farmakologija (60 ur predavanj);
- Etika in zakonodaja (30 ur predavanj);
- Metode učinkovite terapevtske komunikacije (60 ur predavanj);
- Zdravstvena nega – klinično raziskovanje (30 ur predavanj).

Specialne vsebine po področjih:

- Področje kronične rane (450 ur; 120 ur predavanj, 30 ur vaj v simuliranem okolju in 300 ur usposabljanja v kliničnem okolju)
- Področje stome (450 ur; 120 ur predavanj, 30 ur vaj v simuliranem okolju in 300 ur usposabljanja v kliničnem okolju)
- Področje inkontinence/ kontinence (450 ur; 120 ur predavanj, 30 ur vaj v simuliranem okolju in 300 ur usposabljanja v kliničnem okolju)

Predavanja iz specialnih vsebin izvajajo strokovnjaki iz ustreznega kliničnega področja (z vsaj tri leta delovnih izkušenj na ožjem področju dela) v okviru klinike, kjer specializanti opravljajo klinično usposabljanje. Predavanja iz kliničnega področja se izvedejo pred začetkom kliničnega usposabljanja na določenem področju. Pogoji za pristop k praktičnemu usposabljanju je uspešno opravljen izpit iz splošnih in specialnih teoretičnih vsebin.

Obdobje, ki je v programu opredeljeno kot dolžina specializacije, je najdaljši čas usposabljanja na posameznem področju. Podrobna dolžina trajanja opravljanja specializacije na posameznem področju je opredeljena v individualnem programu, ki ga določi glavni mentor in

se lahko pred in med potekom specializacije prilagaja glede na uspešnost specializanta na posameznem področju ali podpodročju. Znanje se ne glede na dolžino kliničnega usposabljanja obvezno preverja s kolokviji in oceni z »je opravil« ali »ni opravil« ali z izpiti.

2. KATALOG POTREBNIH ZNANJ IN VEŠČIN

Specializant pred vstopom v klinično okolje prejme knjižico postopkov in posegov, ki jih mora opraviti tekom specializacije. V knjižici so opredeljeni postopki in posegi ter minimalno število ponovitev posameznega postopka ali posega. Po vsakem uspešno opravljenem postopku ali posegu pridobi podpis neposrednega kliničnega mentorja. Če katerega med postopki in posegi ne opravi tekom specializacije, ga lahko v soglasju z glavnim mentorjem opravi pod njegovim nadzorom v simulacijski sobi. Izpolnjena knjižica postopkov in posegov je pogoj za pristop k specialističnemu izpitu.

2.1 Splošne teoretične vsebine

- Zgodovina in vloga enterostomalne terapije,
- Telesne tekočine in elektrolitsko ravnovesje,
- Etika in etični odnos do pacienta,
- Uporaba enteralnih formul pri zagotavljanju optimalnega prehranskega vnosa,
- Ključni elementi uspešne predstavitve strokovnega prispevka,
- Raziskovanje v zdravstveni negi,
- Kakovost v zdravstvu,
- Metode učinkovite profesionalne komunikacije,
- Pacient, družina, zdravstvena nega in medsebojno komuniciranje,
- Strokovni kriteriji za izbor medicinskih pripomočkov,
- Preprečevanje okužb,
- Pravice pacientov s stomami (izločalno, dihalno in hranilno stomo), kroničnimi ranami in inkontinenco,
- Vloga Specialista s področja ran, stom in kontinence v bolnišnici,
- Posebnosti zdravstvene nege pacienta, ki se zdravi z radioterapijo oziroma sistemsko terapijo z vidika Specialista s področja ran, stom in kontinence,
- Paliativna oskrba,
- Zdravstvena pismenost pacienta.

Kompetence

- Samostojno preučuje, določa in predpisuje z dokazi podprte terapevtske intervencije, vključno s predpisovanjem zdravil in aktivnim nadzorovanjem učinkovitosti zdravljenja pacientov na področju zdravstvene nege in obravnave ran, stom in kontinence.
- Samostojno prouči in oceni potrebe pacienta z rano, stomo in kontinenco in načrtuje intervencije za rehabilitacijo ter zdravstvenovzgojno delo z namenom spodbujanja samooskrbe in dviga zdravstvene pismenosti za zagotavljanje kakovosti življenja.
- Samostojno pripravi pacienta na diagnostično-terapevtske postopke, jih izvaja, nadzira ali pri njih sodeluje skladno s stroko na področju ran, stom in kontinence.
- Samostojno oceni potrebo in predpisuje medicinske pripomočke za paciente z rano, stomo in inkontinenco.
- Samostojno oceni in preuči potrebe pacienta s stomo, rano in (in)kontinenco glede vključevanja v socialno okolje in omogočanja vključitve v socialno okolje.
- Prepozna zaplete pri obravnavi rane, stome in (in)kontinence ter ustrezno ukrepa in načrtuje potrebne intervencije.
- Pozna ukrepe za spodbujanje in učenje pacienta skladno z individualnimi potrebami pri samooskrbi rane, stome in (in)kontinence.

- Svetuje svojcem, pacientom in njemu bližnjim o spremenjenih življenjskih aktivnostih in usmerja v ohranjanje življenjskih navad.
- Prepozna potrebe in spodbuja, uči pacienta samostojno opravljati vse življenjske aktivnosti, ter samostojno prepozna in oceni potrebe pacientov, družin in skupnosti ter načrtuje individualizirano oskrbo, ki vključuje obravnavo pacienta z rano, stomo in kontinenco. To vključuje oceno fizičnega in psihosocialnega stanja pacientov in njegove družine ter upoštevanje njihovih individualnih potreb.
- Vodi interdisciplinarni tim pri obravnavi pacienta z rano, stomo in kontinenco.
- Prepozna potrebe, spodbuja, usmerja in vključuje svojce/pacientu pomembne bližnje v izvajanje zdravstvene nege skladno s potrebami pacienta z rano, stomo in kontinenco.
- Samostojno povezuje paciente z rano, stomo in kontinenco in njihove pomembne bližnje s širšo skupnostjo, v obravnavo vključuje nevladne organizacije in druge organizacije v lokalni skupnosti, ki povezujejo paciente.
- Razume psihološke in čustvene izzive, s katerimi se pacienti z rano, stomo in (in)kontinenco soočajo, ter nudi ustrezno podporo in svetuje.
- Opredeli prednostne naloge pri preprečevanju tveganj in promociji zdravja ter s tem razvija in izvaja ustrezne strategije na širšem področju javnega zdravja.
- Prepozna potrebo pacienta in njegove družine po učenju, izvajanju preventivnih ukrepov za izboljšanje zdravja na področju ran, stom in kontinence.
- Prepozna potrebo po učenju in izvaja izobraževanje zdravstvenih delavcev na primarni, sekundarni in terciarni ravni zdravstvenega varstva.
- Izvaja promocijske aktivnosti v skupnosti z namenom preprečevanja nastanka obolenj, povezanih s področjem ran, stom in kontinence.
- Usmerja, svetuje in izobražuje druge zdravstvene delavce o najnovejših dognanjih za prakso, deluje kot mentor in vzornik ter aktivno sodeluje s skupinami pacientov pri prenosu znanj.
- Sodeluje v interdisciplinarnem timu pri obravnavi pacienta z rano, stomo in kontinenco.
- Samostojno izvaja izobraževanja za zdravstvene sodelavce z namenom spremljanja in prenosa znanja in uvajanja novosti na področju obravnave pacienta z rano, stomo in kontinenco.
- Svetuje članom zdravstveno-negovalnega tima o zdravstveni negi in individualni obravnavi pacientov z rano, stomo in kontinenco.
- Izvaja intervizijske posvete s člani negovalnega tima na področju obravnave pacienta z rano, stomo in kontinenco.
- Vodi strokovne sestanke zdravstvene nege na področju obravnave pacienta z rano, stomo in kontinenco.
- Jasno komunicira in enakovredno sodeluje pri postopkih odločanja na ravni kliničnega dela, upravljanja in oblikovanja politike, vključno z delitvijo sredstev za zdravstvo.
- Izvaja interne strokovne nadzore na področju obravnave pacienta z rano, stomo in kontinenco.
- Prepozna potrebo populacije po učenju, izvajanju preventivnih ukrepov za izboljšanje zdravja na področju kontinence in učenju zdravstvenih delavcev na primarni, sekundarni in terciarni ravni zdravstvenega varstva.
- Vzpostavlja kontinuirano zdravstveno nego in obravnavo med deležniki, ki so za kakovostno, holistično obravnavo pacienta potrebni (npr. med bolnišnico in patronažnim zdravstvenim varstvom).
- Sodeluje pri ustvarjanju podporne socialne mreže za pacienta in njemu pomembnih bližnjih v času prilagajanja na spremenjen način življenja in vključevanja v vsakdanje življenje.
- Da pobudo in vodi spremembe pri zagotavljanju zdravstvenih storitev kot odgovor na potrebe pacientov in povpraševanju po storitvah ter s tem zagotavlja nenehne izboljšave kakovosti storitve.
- Ocenjuje in skrbi za kakovost in varnost zdravstvene nege in obravnave pacienta z rano, stomo in kontinenco.

- Pozna vse zakonodajne in regulativne zahteve, povezane s področjem zdravstvene nege in obravnave ran, stom in kontinence, ter skrbi za skladnost s temi predpisi.
- Zna predpisati medicinske pripomočke za področje rane, stome in inkontinence na naročilnico za medicinske pripomočke.
- Sodeluje pri pripravi strokovnih smernic za uporabo medicinskih pripomočkov na področju zdravstvene nege in oskrbe pacienta z rano, stomo in kontinenco.
- Določi prednostne raziskovalne naloge ter vodi, izvaja in posreduje rezultate raziskav, ki oblikujejo in prispevajo k napredku zdravstvene nege pacienta z rano, stomo in kontinenco na ravni prakse, izobraževanja in politike.

2.2 Specialne vsebine s področja ran, stom in kontinence

2.2.1 Področje dihalnih stom

- anatomija in fiziologija dihal,
- bolezenska stanja, ki privedejo do dihalnih stom,
- posledice traheotomije na različne funkcije in rehabilitacija,
- vloga Specialista s področja ran, stom in kontinence v patronažnem zdravstvenem varstvu ter posebnosti zdravstvene nege pacienta z izločalno in dihalno stomo,
- zdravstvena nega pacienta z dihalno stomo,
- priprava pacienta z dihalno stomo na odpust iz bolnišnice.

Kompetence

- Zamenja trahealno kanilo pri laringektomiranem pacientu s stalno dihalno stomo.
- Aspirira dihalne poti skozi trahealno kanilo/traheostomo.
- Spremlja, očisti in zamenja notranji del (vložek) trahealne kanile.
- Izbere in zamenja podloge ob trahealni kanili in traku za fiksacijo trahealne kanile.
- Oceni kožo in prilagodi zdravstveno nego kože ob dihalni stomi.
- Spremlja in oceni dihanje pacienta z dihalno stomo.
- Zagotavlja primerno vlaženje zraka pri pacientu z dihalno stomo.
- Ustrezno ukrepa ob nujnih stanjih pri pacientu z dihalno stomo.
- Pripravi pacienta z dihalno stomo na odpust iz bolnišnice.
- Zagotavljanje ustreznega usposabljanja pacienta uporabe inhalatorja za vlaženje dihalnih poti.
- Zagotovi spremljanje in učenje pacienta o rokovanju s kisikom na domu ter uporabo oksigenatorja.

2.2.2 Področje izločalnih stom

- Anatomija prebavil,
- Fiziologija prebavil,
- Bolezenska stanja na prebavilih in konzervativno zdravljenje,
- Bolezenska stanja na prebavilih in vrste operacij; Hartman RRA, AP, rezervoarji, laparaskopska enterostoma,
- Črevesne stome pri odraslih in zapleti,
- Priprava pacienta na operacijo katere izid je stoma,
- Zdravstvena nega pacienta z zapleti pri izločalni črevesni stomi,
- Zdravstvena nega pacienta s črevesno stomo in odpust v domačo oskrbo,
- Spolnost, nosečnost in izločalna stoma,
- Vpliv religije na oskrbo pacientov s stomo,
- Anatomija sečil,
- Fiziologija sečil,

- Bolezenska stanja sečil in vrste operacij,
- Urinske stome pri odraslih in otrocih (mokra, suha stoma, pelvična eksenteracija),
- Zapleti pri urinskih stomah in urogenitalne fistule,
- Zdravstvena nega pacienta z urostomo,
- Nefrostoma in cistostoma,
- Zdravstvena nega pacienta z nefrostomo in cistostomo,
- Črevesne stome pri otroku,
- Irigacija in klizma v stomo,
- Zdravstvena nega pacienta z fistulo,
- Zdravljenje odprtega abdomna z NPP,
- Psihološka obravnava stomista,
- Vzroki in smernice za obravnavo pacienta s stomo s prevelikim izločkom,
- Prehrana pri črevesnih stomah,
- Obravnava pacienta s stomo s prevelikim izločkom,
- Perkutana valvula in priprava pacienta na odpust iz bolnišnice,
- Življenje osebe s stomo,
- Zdravstvena nega pacienta s stomo s posebnimi potrebami: gluhi, slepi, izguba ročnih spretnosti, tetraplegija, paraplegija.

Kompetence

- Aplikacija čistilne klizme v črevesno stomo.
- Aplikacija zdravilne klizme v črevesno stomo.
- Odstrani sponko/jahača pri črevesni stomi.
- Oceni potrebo, presodi in uči pacienta (samo) irigacije črevesja.
- Spremlja prehranski status pacienta z ileostomo.
- Izvede digitalno dilatacijo stenozirane stome.
- Izvede izpiranje ureternih katetrov pri urostomi.
- Sodeluje pri odstranitvi ureternega katetra.
- Spremlja in oceni stanje ureternih katetrov pri urostomi.
- Odvzame vzorec urina iz ureternega katetra pri urostomi.
- Odvzame urin iz urostome (ileal conduit – mokra stoma).
- Izvaja spremljanje in oceno vbodnega mesta ter kože pri nefrostomi.
- Odvzame vzorec urina iz nefrostome.
- Izvede prebrizgavanje nefrostome.
- Izvaja spremljanje in oceno kože pri cistostomi.
- Izvaja prebrizgavanje cistostome.
- Odvzame vzorec urina iz cistostome.
- Izvede izpiranje mehurja po cistostomskem katetru.
- Odvzame urin iz ureterokutane stome.
- Izvede predoperativno označitev mesta stome.
- Izvaja spremljanje in oceno parastomalne kože.
- Oceni in spremlja delovanje izločalne stome takoj po operativnem posegu.
- Določa ustrezne pripomočke za oskrbo stome.

2.2.3 Področje hranilnih stom

- Gastrostoma in jejunostoma,
- Esofagostoma, torakostoma in fistule na požiralniku,
- Zdravstvena nega pacienta z jejunostomo in gastrostomo,
- Hranjenje pacienta po jejunostomi in gastrostomi,
- Zdravstvena nega pacienta z gastrostomo na domu in priprava hrane,

- Kalorični vnosi,
- Načela zdrave prehrane,
- Uporaba farmacevtsko pripravljene sondne hrane.

Kompetence

- Fizično in psihično pripravi pacienta na poseg za vstavev perkutane endoskopske gastrostome.
- Izvede enteralno prehranjevanje in nastavi/zamenja sistem.
- Izvede hranjenje po gastrostomi.
- Izvede hranjenje po jejunostomi.
- Izvede merjenje rezidualnega volumna (ostanka hrane) v želodcu.
- Spremlja sistem nazogastrične sonde (NGS).
- Izvede preverjanje lege hranilne sonde.
- Aplicira oralno terapijo po gastrostomi.
- Aplicira oralno terapijo po jejunostomi.
- Spremlja in pravočasno ukrepa za preprečevanje poškodb zaradi pritiska ob gastrostomi.
- Izvaja preveze in spremlja vhodno mesto ob gastrostomi po posegu.
- Nauči pacienta in svojce/njemu pomembne bližnje o pripravi hrane za hranjenje po hranilni stomi.
- Uči pacienta in svojce/pomembne bližnje o higieni pripomočkov za hranjenje po hranilni stomi.
- Izvede oceno prehranskega statusa.
- Spremlja prehranski status.

2.2.4 Področje inkontinence

- Anatomija medeničnega dna,
- Patofiziologija odvajanja,
- Patofiziologija odvajanja,
- Kronično zaprtje, motnje izpraznjenja in možnosti zdravljenja,
- Fekalna inkontinenca in možnosti zdravljenja,
- Motnje v delovanju medeničnega dna – diagnostični postopki in možnosti nekirurškega zdravljenja,
- Motnje v delovanju medeničnega dna – diagnostični postopki in možnosti nekirurškega zdravljenja,
- Inkontineca po anorektalni atreziji,
- Težave z odvajanjem blata pri otrocih,
- Akutna fekalna inkontinenca pri pacientu v bolnišnici,
- Inkontinenca po operacijah na črevesju,
- Vedenjska terapija pri težavah z odvajanjem blata,
- LARS in odvajanje po kontinuitetni operaciji,
- Medenično dno in življenje po kontinuitetni operaciji,
- Rektopeksija, indikacije in pričakovanja,
- Oskrba in svetovanje pacientom po kolorektalnih in proktoloških operacijah (fistule, abscesi. lpd.),
- Urinska inkontinenca in etiologija nastanka,
- Vrste urinske inkontinence,
- Diagnosticanje urinske inkontinence,
- Medikamentozno in kirurško zdravljenje stresne urinske inkontinence,
- Zdravljenje spolne disfunkcije,
- Medikamentozno in kirurško zdravljenje urgentne urinske inkontinence,

- Konservativno in kirurško urinske inkontinence,
- Ocena funkcije mišic medeničnega dna,
- Ukrepi za zdrav življenjski slog pri urinski inkontinenci,
- Vadba mišic medeničnega dna,
- Trening mehurja,
- Vloga nefrofiziologa pri motnjah v delovanju medeničnega dna,
- Urodinamske preiskave,
- Pelvična bolečina,
- Urinska inkontinenca pri moških in zdravljenje,
- Urinska inkontinenca pri otrocih,
- Humana in racionalna obravnava pacienta z inkontinenco,
- Celostna obravnava pacienta z urinsko inkontinenco,
- Urinska inkontinenca in samopodoba,
- Predstavitev Konzilija za bolezni in motnje v delovanju medeničnega dna,
- Vloga Specialista s področja ran, stom in kontinence pri obravnavi pacientov z inkontinenco,
- Celosten pristop k obravnavi pacienta z inkontinenco,
- Vloga laserske in magnetne terapije v zdravljenju urinske incontinence,
- Zdravstvena nega pacienta s stalnim urinskim katetrom,
- Intermitentna čista samokatetrizacija.

Kompetence

- Izvaja metodo Biofeedbacka.
- Izvaja urodinamske preiskave.
- Izvaja katetrizacijo ženske.
- Menja stalni urinski kateter pri ženski.
- Odstrani stalni urinski kateter pri ženski.
- Odstrani stalni urinski kateter pri moškem.
- Prebrizga stalni urinski kateter.
- Spremlja in pravočasno ukrepa ob spremembi na koži pri pacientu z inkontinenco.
- Preprečuje nastanek inkontinenčnega dermatitisa.
- Oceni vrste in stopnje inkontinence.
- Oceni izbiro in uporabo inkontinenčnega pripomočka.
- Pouči o namestitvi pripomočkov za inkontinenco.
- Namesti in nauči namestiti urinal kondoma.
- Izvede učenje treninga sečnega mehurja.
- Izvede učenje fiziološkega odvajanja blata pri pacientu s fekalno inkontinenco.
- Nauči vadbo za krepitev mišic medeničnega dna.
- Oceni delovanje mišic medeničnega dna.
- Prepozna potrebo in izvede vedenjsko terapijo pri pacientu z inkontinenco blata in urina.
- Nauči samokatetrizacijo pri ženski.
- Nauči samokatetrizacijo pri moškem.
- Oceni delovanje mišic medeničnega dna.
- Izvede anorektalno manometrijo.

2.2.5 Področje rane

- Anatomija in fiziologija kože,
- Fiziologija celjenja ran,
- Kronične rane,

- Kirurško zdravljenje kroničnih ran,
- Akutne rane in oskrba,
- Zdravstvena nega pacienta z akutno rano in zunanjim fiksaterjem,
- Vloga hranil pri celjenju ran,
- Oskrba ran v paliativni oskrbi,
- Razbremenitev okončin pri nevropatski razjedi,
- Podporne terapije pri zdravljenju kroničnih ran,
- Odstranjevanje mrtvin,
- Okužba kroničnih ran in uporaba lokalnih antiseptikov,
- Oskrba ran po operacijah v predelu zadnjika in danke,
- Periferna okluzina žilna bolezen,
- Zdravstvena nega in vzgoja pacienta z arterijsko razjedo,
- Poškodba zaradi pritiska (preprečevanje, ocena in posebnosti),
- Poškodba zaradi pritiska (preprečevanje, ocena in posebnosti),
- Zdravljenje kroničnih ran s površinskim negativnim tlakom,
- Čiščenje rane, ocena rane, TIMERS in bris rane,
- Predstavitel oblog za oskrbo ran,
- Osnove in novi trendi pri kirurškem zdravljenju razjede zaradi pritiska,
- Maligne rane: nastanek in zdravljenje,
- Zdravstvena nega in vzgoja pacienta z maligno rano,
- Venska golenja razjeda,
- Mešane – arterijskovenske golenje razjede,
- Atipične rane,
- Kako in kdaj se odločamo za dodatno zdravljenje venskih golenjih razjed,
- Izvedba kompresijske terapije,
- Zdravstvena nega pacienta z vensko in mešano golenjo razjedo,
- Zdravstvena vzgoja pacienta z vensko in mešano golenjo razjedo,
- Vloga enterostomalne terapevte pri zdravljenju kroničnih ran v domačem okolju,
- Poškodba kože,
- Zdravstvena nega pacienta z inkontinenčnim dermatitisom,
- Diabetična noga,
- Razjede na diabetični nogi,
- Presejalni test,
- Zdravstvena nega in vzgoja pacienta z diabetično nogo,
- Zdravstvena nega in vzgoja pacienta z diabetično nogo po kirurški oskrbi,
- Opekline in zdravljenje,
- Zdravstvena nega pacienta z opeklino.

Kompetence

- Oceniti splošno zdravstveno stanje pacienta z rano.
- Oceniti in obravnava vse vrste ran.
- Izvaja preventivne ukrepe za preprečitev poškodbe zaradi pritiska.
- Odvzame bris iz rane.
- Izvede ostro odstranjevanje mrtvin v kronični rani.
- Izvede avtolitično – nekirurško odstranjevanje mrtvin v kroničnih ran.
- Izvede pripravo dna rane.
- Oceniti okužbo rane.
- Izvaja ukrepe za preprečevanje okužb rane.
- Namesti podporno terapijo (VAC, terapija z O₂, CO₂) na rane z odloženim celjenjem.
- Izvede kompresijsko povijanje z dolgoelastičnimi in kratkoelastičnimi povoji.
- Izbere ustrezne obloge za rano z odloženim celjenjem glede na fazo celjenja.

- Izvede razbremenitev nevropatskega stopala.
- Izvede merjenje gleženjskega indeksa.
- Izvede učenje kompresijskega povijanja z dolgoelastičnimi in kratkoelastičnimi povoji.
- Oceni fistule in določi primeren pripomoček za oskrbo fistule.
- Izvede oceno prehranskega statusa.
- Spremlja prehranski status.

PROGRAM SPECIALIZACIJE INTEGRIRANE ZDRAVSTVENE NEGE ODRASLIH NA PRIMARNI RAVNI

1. PROGRAM SPECIALIZACIJE

1.1. Področja in podpodročja specializacije

Program specializacije se opravlja na naslednjih področjih in podpodročjih:

- Teoretične predklinične vsebine, ki dajo specializantu osnovo za strokovno delo na specialističnem področju, se osvojijo pred vstopom v klinično okolje za izvajanje praktičnega usposabljanja (trajajo en semester – 405 ur organiziranega pouka in 495 ur samostojnega dela specializanta) in se izvajajo na visokošolskem zavodu z ustrezno akreditiranim podiplomskim študijskim programom:
 - Patofiziologija (70 ur predavanj + 20 ur seminarjev + 10 ur laboratorijskih vaj = 100 ur);
 - Farmakologija zdravil (60 ur predavanj + 20 ur seminarjev + 20 ur laboratorijskih vaj = 100 ur);
 - Klinična anatomija in propedevtika (20 ur predavanj + 30 ur seminarjev + 60 ur kliničnih vaj = 110 ur);
 - Zakonodaja in etika s področja ter pravila obveznega zdravstvenega zavarovanja (20 ur predavanj + 10 ur seminarjev = 30 ur);
 - Raziskovanje in raziskovalna metodologija v zdravstveni negi (10 ur predavanj + 15 ur seminarjev = 25 ur; samostojno delo specializanta v pripravi specialistične naloge = 180 ur);
 - Sporazumevanje s pacientom in v timu ter medprofesionalno sodelovanje (10 ur predavanj + 10 ur seminarjev + 20 ur kliničnih vaj = 40 ur).
- Specialne vsebine po področjih (skupaj z opravljenimi/predvidenimi tečaji traja vsaj 1,5 leto oziroma 2700 ur, kar vključuje tudi samostojno delo specializanta (priprava na sprotno in zaključno preverjanje znanja ter izdelavo specialistične naloge):
 - Presejanje za kronične nenalezljive bolezni (moduli za diplomirane medicinske sestre v ambulantah družinske medicine) – 3 mesece oz. 540 ur v ambulantni družinske medicine;
 - Obvladovanje dejavnikov tveganja (moduli za diplomirane medicinske sestre v Centrih za krepitev zdravja) – 1 mesec oz. 180 ur v (velikem) Centru za krepitev zdravja, 1 mesec oz. 180 ur na NIJZ in 1 mesec oz. 180 ur v patronažni službi;
 - Vodenje urejenih kroničnih bolnikov (moduli za diplomirane medicinske sestre v ambulantah družinske medicine) – 4 mesece oz. 720 ur v ambulantni družinske medicine;
 - Dodatne vsebine s področja diagnostike in obravnave izbranih, urejenih kroničnih stanj po nadgrajenem protokolu za vodenje urejenih kroničnih bolezni - 1 mesec oz. 180 ur na sekundarni ravni (internistični oddelek);
 - Obravnava izbranih akutnih stanj - 1 mesec oz. 180 ur v otroškem dispanzerju, 1 mesec oz. 180 ur v dispanzerju za ženske, 3 mesece oz. 540 ur v ambulantni družinske medicine in 2 meseca oz. 360 ur v urgentnem centru (modro zeleni sektor - akutni, neogroženi).

Predavanja teoretičnega in predkliničnega dela izvajajo habilitirani visokošolski učitelji iz ustreznega področja. Klinični del se izvaja pri pooblaščenem izvajalcu visokošolskega zavoda oziroma drugem pooblaščenem izvajalcu modularnega dela.

Teoretične vsebine iz kliničnega področja se izvedejo pred pričetkom kliničnega usposabljanja na določenem področju.

Vsak predmet iz temeljnih predkliničnih veščin se zaključi z opravljenim izpitom. Področje raziskovanja in raziskovalne metodologije v zdravstveni negi se zaključijo s študijo primera. Opravljeni izpiti iz sledečih temeljnih predkliničnih veščin (Patofiziologija, Klinična anatomija in propedeutika, Farmakologija zdravil) so pogoj za vstop v klinično okolje za opravljanje praktičnega usposabljanja.

Obdobje, ki je v programu opredeljeno kot dolžina specializacije, je predvideni čas usposabljanja na posameznem področju. Podrobna dolžina trajanja opravljanja specializacije na posameznem področju je opredeljena v individualnem programu, ki ga določi glavni mentor in se lahko pred in med potekom specializacije prilagaja glede na uspešnost specializanta na posameznem področju ali podpodročju.

Znanje se ne glede na dolžino kliničnega usposabljanja obvezno preverja s kolokviji in oceni z »je opravil« ali »ni opravil« ali z izpiti. Opravljen kolokvij pred komisijo (mentor in vsaj še en neodvisen član) je pogoj za priznanje usposabljanja iz tega področja.

1.2 Končno preverjanje

Končno preverjanje znanja je specialistični izpit, ki ima teoretični in praktični del. Končne izid specialističnega izpita je:

- Izpit je opravil s pohvalo;
- Izpit je opravil;
- Izpita ni opravil (v tem primeru se določi rok in vsebine, ki jih mora kandidat še opraviti, da lahko ponovno pristopi k izpitu).

Najmanj en član izpitne komisije je zdravnik družinske medicine, ki je imenovan za člana ali predsednika izpitne komisije pri Zdravniški zbornici.

2. KATALOG POTREBNIH ZNANJ IN VEŠČIN

Znanja in veščine ter posledično kompetence pridobiva specializant z učenjem iz teoretičnih virov, s kritičnim opazovanjem in z lastnim izvajanjem postopkov in posegov v kliničnem okolju med opravljanjem specializacije na področju primarne ravni.

Specializant mora tekom specializacije obvezno uspešno opraviti izobraževalne module. Če ima specializant že pred vstopom v specializacijo opravljene izobraževalne module, potem mu po dokazilu (veljaven certifikat) glavnemu mentorju že opravljenega modula ni potrebno ponovno opravljati:

- Preventiva (modul za diplomirane medicinske sestre v ambulantah družinske medicine);
- Dejavniki tveganja (modul za diplomirane medicinske sestre v Centrih za krepitev zdravja);
- Arterijska hipertenzija (modul za diplomirane medicinske sestre v ambulantah družinske medicine);
- Kronična ledvična bolezen (modul za diplomirane medicinske sestre v ambulantah družinske medicine);
- Sladkorna bolezen (moduli za diplomirane medicinske sestre v ambulantah družinske medicine in diplomirane medicinske sestre v Centrih za krepitev zdravja);
- Osteoporoza (modul za diplomirane medicinske sestre v ambulantah družinske medicine);
- Depresija (modul za diplomirane medicinske sestre v ambulantah družinske medicine);
- KOPB/astma (modul za diplomirane medicinske sestre v ambulantah družinske medicine);

- Ishemična bolezen srca (modul za diplomirane medicinske sestre v ambulantah družinske medicine);
- Benigna hiperplazija prostate (modul za diplomirane medicinske sestre v ambulantah družinske medicine);
- Obvladovanje motenj prehranjenosti;
- Presejanje za demenco.

Specializant pred vstopom v klinično okolje prejme **knjižico z naborom postopkov in posegov**, ki jih mora opraviti tekom specializacije. V knjižici so opredeljeni postopki in posegi ter minimalno število ponovitev posameznega postopka ali posega. Po vsakem uspešno opravljenem postopku ali posegu pridobi podpis neposrednega kliničnega mentorja. Če katerega med postopki in posegi ne opravi tekom specializacije, lahko le tega v soglasju z glavnim mentorjem izjemoma opravi pod njegovim nadzorom v simulacijski sobi. Izpolnjena knjižica z naborom postopkov in posegov je po pregledu in pozitivnem mnenju glavnega mentorja pogoj za pristop k specialističnemu izpitu.

2.1. Temeljna/predklinična znanja, veščine in kompetence

2.1.1 Zahtevano teoretično znanje s področja raziskovanja in raziskovalne metodologije v zdravstveni negi

- Filozofije znanosti za podporo kvalitativnega, kvantitativnega raziskovanja in raziskav mešanih metod
- Utemeljitev izbora paradigme, metodologije in metod raziskovanja v zdravstveni negi
- Opredelitve kvalitativne, kvantitativne metodologije in metod ter raziskav mešanih metod
- Opis kvalitativnega, kvantitativnega raziskovalnega procesa in procesa mešanih metod
- Metode zbiranja in analize podatkov v okviru kvalitativnega in kvantitativnega raziskovanja
- Opredelitev discipline in znanosti zdravstvene nege
- Etični vidiki raziskovanja

Kompetence:

- Razume raziskovalne paradigme, filozofije znanosti, metodologije in metode kvalitativnega in kvantitativnega raziskovanja ter opredelitve raziskav mešanih metod.
- Sposoben načrtovati, pripraviti in izvesti kvalitativno in kvantitativno raziskavo na področju zdravstvene nege in zdravstva.
- Sposoben učinkovito predstaviti, širiti in vrednotiti rezultate raziskovalnega dela.
- Razume pomen znanosti in discipline za razvoj prakse zdravstvene nege.
- Razume etične vidike raziskovanja.

2.1.2 Zahtevano teoretično znanje s področja patofiziologije

- Poznavanje patofizioloških procesov pri arterijski hipertenziji
- Poznavanje patofizioloških procesov pri kronični ledvični bolezni
- Poznavanje patofizioloških procesov pri sladkorni bolezni
- Poznavanje patofizioloških procesov pri osteoporozi
- Poznavanje patofizioloških procesov pri depresiji
- Poznavanje patofizioloških procesov pri KOPB in astmi
- Poznavanje patofizioloških procesov pri ishemični bolezni srca
- Poznavanje patofizioloških procesov pri benigni hiperplaziji prostate
- Poznavanje patofizioloških procesov pri motnjah prehranjenosti

- Poznavanje patofizioloških procesov pri nevrodegenerativnih boleznih

Kompetence:

- Pozna in razume osnove patofizioloških procesov pri razvoju bolezni, ki privedejo do nastanka patoloških stanj.
- Zna povezovati teoretična znanja s področja patofiziologije stanj s klinično sliko stanja ter s potrebnim diagnostičnim in terapevtskim ukrepanjem ter zdravstveno nego akutnega in kroničnega bolnika.

2.1.3 Zahtevano teoretično znanje s področja farmakologije zdravil

- Osnove splošne farmakologije in toksikologije:
 - farmakodinamika
 - farmakokinetika
- Farmakologija in toksikologija po organskih sistemih:
 - srčno-žilni sistem
 - dihala
 - osrednji in periferni živčni sistem (vključno z avtonomnim živčevjem)
 - prebavila
 - zdravila, ki uravnavajo raven glukoze v krvi
 - zdravila z vplivom na hemostazo in trombolizo
 - zdravljenje s protimikrobnimi učinkovinami
- Skrb za varnost pri ravnanju z zdravili
- Poznavanje osnovne imunologije in delovanja cepiv za nacionalni program cepljenja, indikacije in kontraindikacije, pripravo in shranjevanje cepiv, pravilno tehniko cepljenja ter spremljanje po cepljenju

Kompetence:

- Pozna osnove splošne in klinične farmakologije zdravil, njihovo farmakodinamiko in farmakokinetiko.
- Pozna indikacije za predpis zdravil, ki se uporabljajo v zdravljenju akutnih in kroničnih stanj, ob tem pozna kontraindikacije in neželene učinke ter izbere pravilen odmerek ter način aplikacije zdravil.
- Pozna farmakokinetiko in farmakodinamiko glavnih skupin zdravil, ki se uporabljajo v družinski medicini.
- Pozna pričakovane učinke zdravil, ki jih srečujemo pri vsakdanjem delu njihove neželene učinke in interakcije.
- Pozna medsebojne delovanja zdravil, stranskih učinkov, terapevtskih razponov in odmerkov pogosto uporabljenih zdravil.
- Pozna in ustrezno aplicira zdravila v primeru anafilaksije.
- Zna predpisovati zdravila in medicinsko-tehnične pripomočke po protokolih za obravnavo zdravstvenih stanj, za katere pridobi kompetence tekom specializacije, in v skladu s pravili ter omejitvami obveznega zdravstvenega zavarovanja.

2.1.4 Zahtevano teoretično znanje s področja klinične anatomije in propedeutike

- Splošni internistični pregled bolnika
- Jemanje usmerjene anamneze pri najpogostejših akutnih in kroničnih stanjih
- Osnovna anatomija in osnovni klinični pregled glave in vratu (tudi ORL)
- Osnovna anatomija in osnovni klinični pregled prsnega koša in pljuč
- Osnovna anatomija in osnovni klinični pregled srčno žilnega sistema
- Osnovna anatomija in osnovni klinični pregled trebuha
- Osnovna anatomija in osnovni klinični pregled okončin
- Osnovna anatomija in osnovni klinični pregled centralnega živčnega sistema

- Osnove anatomije kože in dermatološke anamneze in pregleda

Kompetence:

- Jemlje anamnezo in ustrezno interpretira ugotovljeno.
- Na osnovi poznavanja anatomije človeškega telesa izvede osnovni klinični pregled celotnega telesa po posameznih telesnih regijah in ustrezno interpretira.
- Na podlagi anamneze in opravljenega telesnega pregleda ustrezno interpretira ugotovitve - prepozna stanja in ustrezno ukrepa (obravnavo bolnika in zdravljenje nezapletenih stanj).

2.1.5 Zahtevano teoretično znanje s področja zakonodaje in etike

- Poznavanje temeljnih vsebin zdravstvenega prava
- Ugotavljanje in pojasnjevanje osnovnih kriterijev odgovornosti zdravstvenih delavcev
- Pravice in obveznosti zdravstvenih delavcev pri opravljanju njihove dejavnosti
- Poznavanje dela in organizacije poklicnih zbornic
- Disciplinska, civilna in kazenska odgovornost zdravstvenih delavcev
- Spoštovanje pacientovih pravic
- Utemeljitev osnovnih etičnih načel, ki vodijo delovanje na področju zdravstvene nege (Kodeks etike v zdravstveni negi Slovenije):
 - načelo pravičnosti, ki omogoča vzpostavitev sistema, ki je pošten in zagotavlja enakost
 - načelo dobronamernosti, ki zahteva, da so delovanja in namere zdravstvenih delavcev vedno v najboljšem interesu pacienta
 - načelo avtonomije pacienta določa, da se pacientove zahteve spoštujejo in da se ne stori ničesar v nasprotju z njegovimi željami
 - resnicoljubnost kot dolžnost posredovanja pacientu ustreznih informacij, ki so nujne in omogočajo utemeljevanje podlag za poučeno odločitev in privolitev

Kompetence:

- Pozna organizacijo službe na primarni ravni.
- Pozna temeljne vsebine zdravstvenega prava.
- Pozna osnovne kriterije odgovornosti zdravstvenih delavcev.
- Pozna pravice in obveznosti zdravstvenih delavcev pri opravljanju njihove dejavnosti.
- Pozna delo in organizacije poklicnih zbornic.
- Pozna disciplinsko, civilno in kazensko odgovornost zdravstvenih delavcev.
- Pozna spoštovanje pacientovih pravic.
- Pozna temeljne vsebine zdravstvenega prava.
- Se zaveda pomena empatične zdravstvene obravnave, ki je usmerjena na bolnika.
- Razume, upošteva in samostojno v klinični praksi uporablja načelo pravičnosti, načelo dobronamernosti, načelo avtonomije pacienta in načelo resnicoljubnosti.

2.1.6 Sodelovanje s člani razširjenega tima

- Sodeluje s člani ožjega tima v ambulantni družinski medicine (zdravnik družinske medicine, tehnik zdravstvene nege in diplomirana medicinska sestra)
- Sodeluje s člani razširjenega tima (Center za krepitev zdravja/Zdravstveno vzgojni center, Laboratorij, Patronažno varstvo, Fizioterapija, Nujna medicinska pomoč)
- Sodeluje s sekundarno in terciarno ravno zdravstvenega varstva
- Sodeluje z ostalimi službami na področju socialnega in zdravstvenega varstva

Kompetence:

- Pozna delo in procese ožjega tima v ambulantni družinske medicine.
- Pozna načine sodelovanja in ima možnost napotovanja k izbranim članom razširjenega tima v skladu z vsebinami programa.
- Pozna načine sodelovanja in ima možnost napotovanja k izbranim službam sekundarne in terciarne ravni v skladu z vsebinami programa.
- Pozna načine sodelovanja in komunikacijske poti z ostalimi deležniki na področju socialnega in zdravstvenega varstva.

2.2 Specialne vsebine

2.2.1 Dodatne vsebine na področju diagnostike

- EKG: prepoznavanje in odčitavanje normalnega zapisa, prepoznavna patoloških sprememb in ustrezna napotitev k zdravniku.
- Spirometrija: prepoznavanje in odčitavanje normalnega zapisa, prepoznavna patoloških sprememb in ustrezna napotitev k zdravniku.
- Gleženjski indeks: prepoznavanje in odčitavanje normalnega zapisa, prepoznavna patoloških sprememb in ustrezna napotitev k zdravniku.
- Laboratorij: prepoznavanje in odčitavanje normalnega zapisa, prepoznavna patoloških sprememb in ustrezna napotitev k zdravniku.
- Izpolnjevanje in interpretacija različnih merilnih vprašalnikov in orodij za oceno stanj (KPSS, test risanja ure, ...).
- Napotitve na slikovno diagnostiko v skladu s protokoli (UZ vratnih žil, UZ abdomna, RTG PC, RTG skeleta ob kroničnih stanjih, ...).
- Izbrane/omejene napotitve na specialistične preglede (presejanje diabetične retinopatije, okulistični pregled ob počasnem poslabšanju vida, napotitev k travmatologu ob poškodbi, ...).

2.2.2 Obravnavanje izbranih akutnih stanj po protokolu

- Prepoznavna stanja za samostojno obravnavo pacienta (akutne respiratorne okužbe, nezapletene okužbe sečil, akutni gastroenteritisi, akutni konjunktivitisi, bolečine v lokomotornem sistemu, lokalizirane dermatološke spremembe, anafilaksija, ...).
- Izpeljava osnovnega pregleda oz. diagnostičnega postopka po protokolu.
- Uvedba nefarmakoloških in farmakoloških ukrepov po protokolu.
- Vodenje kratkotrajnega bolniškega staleža za akutna stanja (do 7 dni).
- Spremljanje pacienta po protokolu in ob ugotovljenih odstopanjih napotitev k zdravniku.

2.2.3 Obravnavanje izbranih kroničnih stanj po nadgrajenem protokolu

- Prepoznavna stanja za samostojno obravnavo pacienta.
- Izpeljava osnovnega pregleda oz. diagnostičnega postopka po protokolu.
- Uvedba nefarmakoloških ukrepov in ustrezna korekcija že uvedene farmakološke terapije.
- Spremljanje pacienta po protokolu in ob ugotovljenih odstopanjih napotitev k zdravniku.

PROGRAM SPECIALIZACIJE S PODROČJA DUŠEVNEGA ZDRAVJA IN PSIHIATRIJE V ZDRAVSTVENI NEGI

1. Namen specializacije

Specializacija je podiplomsko strokovno usposabljanje namenjeno pridobivanju poglobljenih in razširjenih teoretičnih in kliničnih znanj, veščin in kompetenc, potrebnih za strokovno in avtonomno delovanje na ožjem specialističnem področju. Po uspešno zaključeni specializaciji bo specialist usposobljen za:

- poglobljeno prepoznavanje potreb na področju preventive, osveščanja in zdravstvene vzgoje na specializiranem kliničnem področju,
- varovanje človekovih pravic in v okrevanje usmerjeno obravnavo,
- za terapevtsko ukrepanje po vnaprej dogovorjenih protokolih in kliničnih smernicah pri pacientih s postavljeno diagnozo,
- postopke usmerjanja pri prvem kontaktu z osebo z duševno motnjo po vnaprej dogovorjenih protokolih, razen za otroke in mladostnike,
- vodenje kompleksne zdravstvene nege pacienta v skladu s smernicami, z dokazi podprtimi kliničnimi izkušnjami in z uporabo kazalnikov uspešnosti obravnave,
- posvetovanje o kompleksnih kliničnih problemih v multidisciplinarnem timu na specializiranih področjih,
- kritično refleksijo in spremljanje kliničnega dela v zdravstveni negi in uvajanja izboljšav,
- sposobnost interdisciplinarnega sodelovanja v slovenski in mednarodni strokovni javnosti,
- prepoznavanje tehnološkega in drugega napredka v zdravstveni negi na specializiranem področju in prenos le tega v zdravstveno nego pacientov.

2. Pogoji za začetek specializacije

Za vpis v program specializacije mora kandidat izpolnjevati naslednje pogoje:

- zaključena dodiplomska visoka strokovna izobrazba za diplomirano medicinsko sestro oziroma diplomiranega zdravstvenika,
- veljavna licenca za delo v zdravstveni negi,
- ustrezne predhodne delovne izkušnje: 2 leti dela na področju duševnega zdravja in psihiatrije,
- zaposlitev pri izvajalcu zdravstvene dejavnosti in predlog delodajalca za specializacijo.

3. Trajanje in struktura specializacije

Specializacija traja do 2 leti in vključuje obvezni in izbirni teoretični del in klinično usposabljanje v zdravstvenih zavodih.

Pri sestavi individualnega programa kroženja specializacije kandidat izbere dva predmeta iz izbirnega modula glede na strokovni interes.

Obvezni teoretični del specializacije traja en semester. Izbirni del specializacije (dva modula) s kliničnim usposabljanjem oziroma praktičnim delom traja leto in pol.

4. Program specializacije

Specializacija vključuje naslednje oblike izobraževanja:

- predavanja, seminarji in druge oblike pedagoškega dela,
- mentorirano klinično usposabljanje v učnih zavodih,
- samostojno razvojno delo in aktivno sodelovanje v strokovnih skupinah,
- aktivno sodelovanje na nacionalnih in mednarodnih strokovnih srečanjih.

Teoretične predklinične vsebine obveznega in izbirnega dela specializacije, ki dajo specializantu osnovo za strokovno delo na specialističnem področju, se osvojijo pred vstopom v klinično okolje za izvajanje praktičnega usposabljanja (trajajo en semester) in se izvajajo na visokošolskem zavodu z ustrezno akreditiranim podiplomskim študijskim programom s področja duševnega zdravja in psihiatrije. Klinični del specializacije (izbirni del) se izvaja pri posameznih izvajalcih zdravstvene dejavnosti, ki so pooblaščen za izvajanje dela ali celotne specializacije.

Podroben program specializacije po vsebinah in kompetencah je opredeljen v opisu obveznega dela programa specializacije.

Vsebina	Število ur
OBVEZNI DEL	900 ur 300 ur predavanje / seminar/ vaje / samostojno delo 600 ur klinično usposabljanje
Ocena potreb po zdravstveni negi, triaža, načrtovanje in izdelan načrt obravnave	30 ur predavanje 15 ur seminar 25 ur vaje v simuliranem okolju
Obravnava: zdravljenje in rehabilitacija	30 ur predavanje 15 ur seminar 45 ur izkustveno delo
Pomoč pri okrevanju in sodelovanje s pacientom s kronično duševno motnjo	30 ur predavanje 15 ur seminar 25 ur vaje v simuliranem okolju
Vodenje in management ter Klinična ekspertiza in spremljanje lastnega dela	30 ur predavanje 15 ur seminar 25 ur samostojno delo
Klinično usposabljanje – obvezni del	600 ur
IZBIRNI DEL Poleg obveznega dela vsak specializant izbere dva izbirna predmeta	700 ur 100 ur predavanje / seminar 600 ur klinično usposabljanje
Odvisnost	30 ur predavanje 20 ur seminar 300 ur klinično usposabljanje
Delo s starejšimi odraslimi	30 ur predavanje 20 ur seminar 300 ur klinično usposabljanje
Forenzična psihiatrija	30 ur predavanje 20 ur seminar 300 ur klinično usposabljanje
Avtizem in motnje v razvoju	30 ur predavanje 20 ur seminar 300 ur klinično usposabljanje
Otroci in mladostniki s težavami v duševnem razvoju	30 ur predavanje 20 ur seminar 300 ur klinično usposabljanje

4.1. Izvajalci specializacije

Teoretične vsebine v obliki predavanj in seminarjev izvajajo habilitirani visokošolski učitelji iz ustreznega področja. Klinične predmete izvajajo mentorji iz ustreznega področja, ki delujejo v kliničnih okoljih, kjer specializanti opravljajo klinično usposabljanje.

Klinično delo se izvaja v zdravstvenih zavodih na primarni/sekundarni/terciarni ravni, ki lahko zagotavljajo mentorstvo in imajo pooblastilo Ministrstva za zdravje za izvajanje specializacije s področja duševnega zdravja in psihiatrije.

4.2. Preverjanja znanja

Preverjanje teoretičnega in praktičnega znanja in doseženih kompetenc in sposobnosti specializanta lahko poteka skozi:

- preverjanje znanja teoretičnih vsebin programa specializacije z izpiti, pripravo študij primera, razvojnimi projekti, idr.,
- redno preverjanje napredka z internimi ocenjevalnimi metodami v okviru kliničnega usposabljanja (delo na študijah primera, izvajanje zdravstvene obravnave v prisotnosti mentorja, idr.),
- sprotno preverjanje razumevanja, znanj, odgovornosti, celostnega pristopa, idr., skozi naloge,
- dokumentiranje strokovnega napredka v dokumentaciji specializanta,
- zaključni specialistični izpit, sestavljen iz teoretičnega, praktičnega dela.

5. Zaključek specializacije

Ob uspešnem zaključku specializacije kandidat pridobi strokovni naslov diplomirana medicinska sestra specialistka ali diplomirani zdravstvenik specialist.

6. Odgovornost po zaključeni specializaciji

Po uspešno zaključeni specializaciji je diplomirana medicinska sestra specialistka oz. diplomirani zdravstvenik specialist s področja duševnega zdravja in psihiatrije strokovno in poklicno odgovoren za uporabo pridobljenih znanj, veščin in kompetenc na svojem specialističnem področju. Specialist je dolžan:

- samostojno in strokovno izvajati naloge, ki zahtevajo poglobljeno znanje s področja duševnega zdravja in psihiatrije, v skladu z opredeljenimi kompetencami,
- prevzeti odgovornost za koordinacijo obravnav pri pacientih, ki so v timski obravnavi,
- izvaja vodenje v posamičnih primerih, izvaja individualno in skupinosvetovanje v skladu s kompetencami,
- izvajati podporo pacientov pri okrevanju,
- izvajati mentorstvo za zaposlene v izobraževalnem procesu v skladu s kompetencami,
- sodelovati v raziskovalnih skupinah na področju preventive in rehabilitacije duševnega zdravja v skladu s protokoli raziskovanja,
- poznati in varovati pravice oseb z duševnimi motnjami v skladu z mednarodnimi standardi,
- uporabljati standardizirane kvalitativne in kvantitativne ocene za oceno izidov obravnav.

Odgovornost specialistov zajema tudi zavestno uporabo razširjenih kompetenc, ki vključujejo presojanje, odločanje, vodenje in uvajanje sprememb v kliničnem okolju ter spodbujanje kulture spoštovanja človekovih pravic in k okrevanju usmerjene obravnave.

OBVEZNI DEL PROGRAMA SPECIALIZACIJE**I. OCENA POTREB PO ZDRAVSTVENI NEGI, TRIAŽA, NAČRTOVANJE IN IZDELAN NAČRT OBRAVNAVE****Obseg****Znanja**

- Splošna psihopatologija
- Specifična psihopatologija
- Vzroki duševnih motenj, povezanost in vzroki
- Posledice duševnih motenj in težave v funkcioniranju
- Zdravstvena nega osebe z duševno motnjo

Kompetence

- Sposobnost vsestranskega zbiranja in vrednotenja informacij o pacientovem duševnem, telesnem, socialnem in duhovnem stanju
- Prepoznavanje simptomov duševnih motenj in ocena njihovega vpliva na vsakodnevno delovanje pacienta
- Identifikacija življenjsko ogrožajočih stanj na področju duševnega zdravja
- Uporaba standardiziranih ocenjevalnih instrumentov in orodij za ocenjevanje duševnega zdravja
- Identifikacija dejavnikov tveganja in zaščitnih dejavnikov, ki vplivajo na duševno zdravje pacienta
- Prepoznavanje aktualnih in potencialnih negovalnih problemov pri težavah v duševnem zdravju in duševnih motnjah
- Opredelitev prioritet zdravstvene nege na podlagi ocene pacientovega stanja
- Uporaba postopkov usmerjanja in triažiranja za določanje stopnje nujnosti obravnave pri težavah v duševnem zdravju in duševnih motnjah
- Izбира in izvajanje ustreznih negovalnih intervencij z vključevanjem farmakoloških in nefarmakoloških obravnav
- Upoštevanje individualnih potreb pacienta ter vključevanje njegovih osebnih virov podpore v negovalni načrt
- Redno spremljanje in vrednotenje učinkovitosti izvedenih intervencij ter prilagajanje negovalnega načrta glede na ugotovljene rezultate in aktualne potrebe pacienta

II. OBRAVNAVA: ZDRAVLJENJE IN REHABILITACIJA**Znanja****1. Psihofarmakologija in zdravstveno vzgojna podpora pri zdravljenju:**

- Splošna in specialna psihofarmakoterapija
- Vrste psihotropnih zdravil, njihov mehanizem delovanja in vpliv na duševno zdravje
- Pregled najpogostejše predpisanih zdravil za kronične bolezni (npr. hipertenzija, sladkorna bolezen, dislipidemija)
- Aplikacija zdravil v posebnih farmacevtskih oblikah
- Neželeni učinki zdravil in njihovo obvladovanje skozi zdravstveno vzgojni pristop
- Splošne smernice zdravstvenega vzgojnega pristopa pri jemanju zdravil
- Zdravstveno vzgojno delo pri pacientih, ki prejemajo psihotropna zdravila ter zdravila za pridružene kronične bolezni: zagotavljanje skladnosti terapije, prepoznavanje možnih interakcij in optimizacija zdravljenja v sodelovanju s kliničnimi farmakologi

2. Komunikacija in vzpostavljanje terapevtskega odnosa:

- Komunikacijske veščine
- Vzpostavljanje in ohranjanje terapevtskega odnosa s pacientom
- Aktivno poslušanje in učinkovito vodenje pogovora
- Delo z zahtevnejšimi sogovorniki in reševanje konfliktov
- Nudenje konstruktivnih povratnih informacij
- Motivacijski intervju

3. Psihološko svetovanje in psihoedukacija:

- Indikacije za svetovanje
- Psihoedukacija pacienta o težavah o duševnem zdravju oziroma duševnih motnjah, zdravljenju in obvladovanju težav
- Osnovne tehnike svetovanja
- Tehnike reševanja problemov in odločanja

4. Osnovna psihoterapevtska znanja in pristopi:

- Indikacije za psihoterapevtsko obravnavo
- Pregled specifičnosti priznanih psihoterapevtskih pristopov
- Osnovna znanja in veščine vedenjsko-kognitivne terapije (vedenjske in kognitivne tehnike)

5. Delo v skupini:

- Osnovno znanje za delo v skupini
- Značilnosti skupin in skupinski procesi
- Veščine vodenja skupin

6. Vsebine psihosocialne rehabilitacije (PSR):**Skrb zase in profesionalni razvoj:**

- Strategije za spoprijemanje s stresom
- Prepoznavanje in reguliranje lastnih čustvenih odzivov
- Pomen in vloga supervizije

Kompetence

- Sposoben izvesti celostno oceno pacientovega duševnega, telesnega, socialnega in duhovnega stanja ter njegove adherence k farmakoterapiji
- Sposoben v delovni skupini oceniti potrebe pacientov
- Sposoben načrtovati zdravstveno vzgojo in podporo sodelovanje zdravljenju
- Izvajanje psihoedukacije pacienta o težavah v duševnem zdravju oziroma duševnih motnjah, možnostih zdravljenja ter strategijah za obvladovanje in soočanje s težavami z namenom povečanja razumevanja, sodelovanja v zdravljenju in izboljšanja kakovosti življenja.
- Prepoznavanje in obvladovanje zapletov, kot so metabolni sindrom, in dejavnikov tveganja.
- Spremljati dejavnike tveganja za metabolni sindrom in izobraževati v skupini in individualno o njihovem obvladovanju
- Spremljanje kliničnih parametrov (npr. telesna masa, krvni tlak, laboratorijski izvidi) ter izvajanje preventivnih ukrepov za zmanjšanje tveganja zapletov
- Prepoznavanje in preprečevanje neželenih interakcij zdravil ter sodelovanje pri prilagajanju farmakoterapije
- Pozna nefarmakološke oblike obravnav pri različnih skupinah pacientov v skladu z njihovimi potrebami

- Spodbujanje samoučinkovitosti pacienta pri obvladovanju bolezni ter vključevanje njegovih virov podpore
- Zna vzpostaviti terapevtski odnos s pacientom
- Sposoben voditi pogovor, reševati konflikte in nuditi konstruktivne povratne informacije
- Zna uporabiti tehnike svetovanja in motivacijskega intervjuja.
- Sposoben uporabiti vedenjsko-kognitivne tehnike pri podpori pacientom v klinični praksi
- Razumevanje skupinske dinamike, procesov in pridobivanje spretnosti za vodenje skupinskih intervencij
- Razumevanje konceptov, metod in pomena psihosocialne rehabilitacije ter njihove vloge v procesu okrevanja
- Prepozna pomen strategij za spoprijemanje s stresom in regulacije lastnih čustvenih odzivov pri delu s pacienti

III. POMOČ PRI OKREVANJU IN SODELOVANJE S PACIENTOM S KRONIČNO DUŠEVNO MOTNJO

Znanja

- Vsebine vezane na človekove pravice (UN CRPD, WHO QUOLRIGHTS, WHO Akcijski Plan 2025)
- Znanje za krepitev moči oseb z duševnimi motnjami in povečanjem njihovega osebnega nadzora, pri čemer se poudarjata njihova vloga in avtonomija pri usmerjanju lastnega okrevanja v povezavi z zgoraj omenjenimi dokumenti
- Razume pomen dostojanstva in partnerstva pacientov v obravnavi
- Pomen družine pri okrevanju
- Vrstniško zagovorništvo, zastopništvo in samopomoč
- Merjenje izidov

Kompetence

- Sposobnost opravljanja funkcionalnih ocen, vključno s pridobivanjem informacij o funkcionalnih sposobnostih pacienta, njegovih prednostih in manjših zmožnostih
- Upoštevanje mednarodnih smernic (UN CRPD, WHO QualityRights) za varovanje človekovih pravic oseb z duševnimi motnjami.
- Spodbujanje enakopravnega partnerstva z osebami z duševno motnjo ter spoštovanje njihove avtonomije in dostojanstva v zdravstveni oskrbi.
- Omogočanje aktivne vloge pri usmerjanju lastnega okrevanja in povečanje osebnega nadzora oseb z duševno motnjo
- Poznavanje pomena vključevanja družinskih članov v proces okrevanja ter krepitev njihove podporne vloge
- Poznavanje pomena vrstniškega zagovorništva, zastopništva in samopomočnih skupin
- Znanje za uporabo ustreznih orodij za merjenje izidov in učinkovitosti psihosocialnih intervencij

IV. VODENJE IN MANAGEMENT

Znanja

- Sistem organizacije skrbi za duševno zdravje in pravne podlage v RS
- Razvoj vodstvenih veščin in kompetenc za vodenje in sodelovanje v med-poklicnih skupinah: vodenje med-poklicnih timov, strateško načrtovanje, odločanje na podlagi podatkov, obvladovanje tveganj
- Vodenje in sodelovanje v multidisciplinarnih timih: facilitacija, skupinsko odločanje, reševanje konfliktov

- Uporaba metod upravljanja kakovosti in varnosti (PDCA, klinične poti, kazalniki kakovosti, ocena tveganja, spodbujanje kulture odprte komunikacije in poročanja varnostnih incidentov)
- Samorefleksija in supervizija: podpora osebnemu razvoju, vzpostavljanje praks redne samorefleksije, pomen supervizije pri preprečevanju izgorelosti in izboljšanju delovnih rezultatov
- Organizacijske strategije: Pridobivanje in razvoj znanj timov in posameznikov, spremljanje dela strokovnjakov (kakovost in varnost), uvajanje sprememb, mentorstvo sodelavcev in študentov, komunikacija, kritično razmišljanje in odločanje, varovanje podatkov in etična merila.

Kompetence

- Razumevanje sistema organizacije skrbi za duševno zdravje v Republiki Sloveniji ter pravnih okvirov, ki ga urejajo
- Poznavanje zakonodaje in smernic za zagotavljanje kakovostne, varne in zakonite zdravstvene oskrbe
- Posedovanje veščin vodenja in koordinacije multidisciplinarnih timov za zagotavljanje interdisciplinarne oskrbe
- Poznavanje pomena timskega dela, učinkovitega sodelovanja in profesionalne komunikacije
- Samorefleksija za izboljšanje klinične prakse in osebnega razvoja
- Pomen supervizije kot orodja za preprečevanje izgorelosti in izboljšanje delovne učinkovitosti
- Načrtovanje organizacijske spremembe za izboljšanje procesov v zdravstveni oskrbi
- Mentoriranje in coaching sodelavcev ter aktivno vključevanje v izobraževalne procese
- Pomen kompetenc za kritično presojanje, sprejemanje odločitev in reševanje kompleksnih situacij
- Razvijanje kulture medsebojnega spoštovanja, strokovne komunikacije in profesionalne odgovornosti
- Spoštovanje, razumevanje in poznavanje uporabe etičnih načel pri svojem delu in zagotavljanje varstva podatkov ter zagovorništvo pacientovih pravic

V. KLINIČNA EKSPERTIZA IN SPREMLJANJE LASTNEGA DELA

Znanja

- Implementacija z dokazi podprtih pristopov na področju duševnega zdravja ter razvoj ocenjevanja znanstvenih raziskav
- Uporaba ocenjevalnih orodij za spremljanje dela

Kompetence

- Pomen raziskovalne pismenosti in kritičnega vrednotenja znanstvenih raziskav
- Pomen uporabe dokazov v klinični praksi
- Sposobnost aktivnega vključevanja v procese prenosa raziskovalnih spoznanj v klinično prakso
- Spodbujanje kulture nenehnega izboljševanja oskrbe z uporabo znanstvenih dokazov.

IZBIRNI DEL PROGRAMA SPECIALIZACIJE

I. ODVISNOST

Znanja

- Temelji javnega zdravja, razvoj, etiologija, faze odvisnosti, biopsihosocialni model, teorije motivacije in psihopatologije

- Poznavanje psihoaktivnih substanc, njihovih vplivov in patofiziologije odvisnosti
- Diagnostična orodja in klasifikacijski sistemi za motnje odvisnosti
- Specifične klinične slike in značilnosti različnih substanc ter zasvojljivih vedenj (alkohol, zdravila, prepovedane substance, nove psihoaktivne substance, igre na srečo, digitalni mediji, nakupovanje)
- Obravnava nujnih stanj (predoziranje, odtegnitvena stanja, agresivnost) in uporaba ustreznih protokolov
- Farmakoterapija odvisnosti (substitucijska terapija, titriranje zdravil)
- Psihosocialni in psihoterapevtski pristopi zdravljenja ter programi zmanjševanja škode in preventive
- Specifična zakonodaja na področju obravnave odvisnosti (ZPUPD, ZPPPD, ZOPA)

Kompetence

- Celostna ocena stanja pacienta (telesno, duševno, socialno, duhovno).
- Prepoznavanje in urgentno ukrepanje pri psihiatričnih nujnih stanjih pri osebah, ki so odvisne
- Načrtovanje individualiziranih terapevtskih načrtov (zmanjševanje škode, abstinenca)
- Koordinacija s strokovnjaki v interdisciplinarnih timih za kompleksne primere
- Avtonomno titriranje zdravil (substitucijske terapije) v okviru predpisanega terapevtskega okna
- Samostojno vodenje načrtov obravnav in ambulant ob stabilni remisiji
- Sodelovanje v projektih ter z nevladnimi organizacijami
- Sodelovanje pri oblikovanju politik zdravstvene obravnave odvisnosti

II. DELO S STAREJŠIMI ODRASLIMI

Znanja

- Poznavanje teoretičnih izhodišč gerontopsihiatrične zdravstvene nege ter razumevanje specifičnih potreb starejših oseb
- Sposobnost ugotavljanja potreb, načrtovanja, izvajanja ter evalvacije osnovnih in specialnih aktivnosti zdravstvene nege za starejše osebe z duševnimi težavami
- Uporabo posebnih veščin in pristopov za vzpostavljanje uspešne komunikacije ter gradnjo terapevtskega odnosa z osebami v gerontopsihiatriji.
- Znanja o tehnikah zmanjševanja vznemirjenosti in psihomotoričnega nemira, vključno z deeskalacijskimi tehnikami in posebnimi varovalnimi ukrepi pri osebah z demenco.
- Uporabo specifičnih tehnik pri izvajanju zdravstvene nege osnovnih življenjskih aktivnosti pri delno ali popolnoma telesno oviranih gerontopsihiatričnih osebah
- Celostno načrtovanje in izvajanje zdravstvene nege osebe z demenco v domačem okolju, vključno z izvajanjem zdravstveno vzgojnih aktivnosti za osebe, njihove svojce ter promocijo zdravja v širši družbeni skupnosti
- Načrtovanje in izvajanje zdravstveno vzgojnih aktivnosti, posebej prilagojenih osebam z zmernim kognitivnim upadom
- Poznavanje procesov sodelovanja pri urejanju socialnih težav ter izvedbi različnih oblik pomoči
- Poznavanje zakonodajnih določil in etičnih načel za obravnavo gerontopsihiatričnih oseb, vključno z zmožnostjo etične presoje pri dilemah v klinični praksi

Kompetence

- Celostna ocena in odzivanje na telesne, duševne ter socialne potrebe starejših oseb
- Samostojno izvajanje procesa zdravstvene nege in dokumentiranje
- Uporaba učinkovitih komunikacijskih tehnik v terapevtski obravnavi starejših oseb

- Izvajanje pristopov za umirjanje, zagotavljanje varnosti in obvladovanje tveganj v zdravstveni obravnavi
- Samostojno odločanje pri specifični zdravstveni negi telesno oviranih starejših oseb.
- Urejanje in koordinacija pomoči svojcem ter skrbnikom starejših oseb z duševno motnjo
- Zdravstveno vzgojno delo starejših oseb in svojci ter promocija zdravja v skupnosti
- Razumevanje potreb starejših oseb z vedenjskimi in kognitivnimi težavami.

III. FORENZIČNA PSIHIATRIJA

Znanja

- Osnove, posebnosti in najpogostejši psihopatološki znaki pri osebah v forenzični psihiatriji
- Rehabilitacijski postopki v forenzično-psihiatrični obravnavi (probacijske službe)
- Značilnosti sodno-psihiatričnega izvedenskega mnenja ter vloga izvedenstva v kazenskem, civilnem in upravnem pravu (ZSICT)
- Poznavanje zakonodaje pri izreku varnostnih ukrepov (KZ, ZIKS, ZPro, ZDZdr)
- Specifična psihiatrična problematika oseb v prevzgojnih in kazenskih ustanovah

Kompetence

- Prepoznavanje osnov, posebnosti in najpogostejših psihopatologij v forenzični psihiatriji
- Razumevanje konceptov in metod psihosocialne rehabilitacije ter njihove vloge pri okrevanju pacientov v forenzični obravnavi
- Izvajanje funkcionalnih ocen, vključno s prepoznavanjem prednosti in omejitev pacienta
- Poznavanje značilnosti sodno-psihiatričnega izvedenstva in vloge forenzične psihiatrije v kazenskem, civilnem ter upravnem pravu v skladu z Zakonom o duševnem zdravju
- Poznavanje psihiatrično pomembnih varnostnih ukrepov po Zakonu o duševnem zdravju
- Poznavanje psihiatrične problematike oseb v prevzgojnih in kazenskih ustanovah

IV. AVTIZEM IN MOTNJE V RAZVOJU

Znanja

- Razumevanje značilnosti, raznolikosti in komorbidnosti motenj avtističnega spektra (MAS)
- Prepoznavanje zgodnjih znakov MAS in uporaba presejalnih orodij za zgodnjo obravnavo
- Individualizirana zdravstvena nega otrok in mladostnikov z MAS: ocena potreb, načrtovanje, izvajanje in vrednotenje
- Uporaba strategij za zmanjševanje stresa in anksioznosti (vizualni pripomočki, strukturirano okolje, senzorna podpora, podporne komunikacijske metode)
- Obvladovanje vedenjskih izzivov z uporabo pozitivne vedenjske kontrole in LOW arousal pristopa z upoštevanjem senzornega profila posameznika
- Sodelovanje z otrokom/mladostnikom, starši in multidisciplinarnimi timi pri oblikovanju podpornih strategij
- Prepoznavanje duševnih stanj in motenj (npr. anksioznost, depresija, ADHD) ter uporaba prilagojenih pristopov zdravstvene nege in oskrbe
- Osnovno poznavanje farmakoloških in nefarmakoloških pristopov pri vedenjskih in psihiatričnih simptomih otrok in mladostnikov z MAS

Kompetence

- Sposobnost prepoznavanja potreb po zdravstveni negi pri otroku z MAS in individualizirana obravnava glede na otrokove / mladostnikove potrebe
- Uporaba prilagojenih komunikacijskih tehnik (vizualni pripomočki, PECS, TEACCH)
- Oblikovanje strukturiranega in senzorno prilagojenega okolja za zmanjšanje anksioznosti
- Prilagajanje zdravstvenih postopkov za zmanjšanje stresa pri otrok z MAS
- Uporaba strategij pozitivne vedenjske podpore za obvladovanje vedenjskih izzivov
- Aktivno sodelovanje s starši in multidisciplinarnimi timi pri celostni obravnavi oseb z MAS
- Prepoznavanje duševnih stanj in motenj (npr. anksioznost, depresija, MAS, ADHD) ter uporaba prilagojenih pristopov zdravstvene nege glede na individualne potrebe, v okviru pridobljenih znanj s področja zdravstvene nege
- Osnovno poznavanje farmakoterapije in neželenih učinkov zdravil pri otroku z MAS
- Uporaba neinvazivnih in netravnmatških pristopov krizne intervencije ter preprečevanje in obvladovanje kriznih situacij v okviru pridobljenih kompetenc s področja zdravstvene nege
- Sposobnost zagovorništva za potrebe otrok in mladostnikov z MAS v zdravstvenem in izobraževalnem sistemu

V. OTROCI IN MLADOSTNIKI S TEŽAVAMI V DUŠEVNEM ZDRAVJU**Znanja**

- Osnove otroške razvojne nevrologije in stanja, povezana z razvojnimi težavami otrok in mladostnikov
- Zdravstvena nega in oskrba otrok ter mladostnikov s težavami v duševnem zdravju in razvoju
- Zdravstvena nega otrok in mladostnikov z nujnimi stanji v psihiatriji
- Poznavanje farmakoterapije v otroški in mladostniški psihiatriji
- Temelji promocije duševnega zdravja in preventive pri otrocih in mladostnikih
- Delo z otroci in mladostniki s težavami v duševnem zdravju na primarni ravni
- Prepoznavanje dejavnikov tveganja (zanemarjanje, zloraba, družinske stiske, šolski neuspeh, vrstniško nasilje, izključenost)

Kompetence

- Poznavanje otroške razvojne nevrologije in razumevanje stanj, povezanih s težavami v duševnem razvoju
- Podpora otrokom in mladostnikom ter njihovim družinam, izvajanje učinkovite komunikacije z otroki, mladostniki in družino
- Sposobnost prilagajanja zdravstvene nege specifičnim razvojnim potrebam otroka ali mladostnika (individualizirani pristopi)
- Sposobnost prepoznavanja potreb po zdravstveni negi in oskrbi v okviru pridobljenih znanj s področja zdravstvene nege
- Zna uporabiti postopke usmerjanja in triažiranja za oceno resnosti kriz v duševnem zdravju in izvajanje intervencij v skladu s smernicami
- Prepoznavanje in ukrepanje v nujnih psihiatričnih stanjih pri otrocih in mladostnikih v okviru pridobljenih strokovnih znanj s področja zdravstvene nege
- Sposoben vzpostaviti varno, strukturirano in stabilno okolje ter zagotoviti podporo otroku, mladostniku in družini v kriznih situacijah
- Pozna specifičnost farmakoterapije pri otrocih in mladostnikih, vključno z indikacijami, učinkovitostjo in možnimi neželenimi učinki psihotropnih zdravil
- Sodelovanje z multidisciplinarnimi timi (psihologi, socialni delavci, specialni pedagogi, psihiatri, pedopsihiatri)

- Vključevanje otroka/mladostnika in družine v načrtovanje obravnave in podpora pri razumevanju ter obvladovanju težav v duševnem zdravju
- Razumevanje etičnih vprašanj pri obravnavi otrok (npr. sodelovanje v odločanju, zaščita pred nasiljem).«.